

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra Sociologie

Bakalářská práce

2019

Kristýna Nováková

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra Sociologie

Kristýna Nováková

Mapování životního stylu Zero Waste

Bakalářská práce

Autor práce: Kristýna Nováková

Studijní program: Sociologie a sociální antropologie

Vedoucí práce: Mgr. Barbora Spalová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

PROHLÁŠENÍ

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10.5. 2019

Kristýna Nováková

Bibliografický záznam

NOVÁKOVÁ, Kristýna. *Mapování životního stylu Zero Waste*. Praha: 2019. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií, Katedra sociologie. Vedoucí práce Mgr. Barbora Spalová, Ph.D.

Rozsah práce: 92 501 znaků

Abstrakt

Práce zkoumá vnímání životního stylu Zero Waste z pohledu lidí, kteří tímto životním stylem žijí. Hlavními cíli výzkumu je zmapování vnímání životního stylu Zero Waste v rámci pojmenování toho, co pro informátory ten to životní styl znamená a jak ho vnímají. Dále se zabývám motivacemi, které tito lidé ke svému životnímu stylu mají, ať se jedná o vnější či vnitřní a také se snažím zmapovat přínosy negativní či pozitivní, které Zero Waste přináší do života svých stoupců. Práce je postavena na kvalitativním výzkumu, konkrétně tedy na sedmi rozhovorech s lidmi, kteří žijí v souladu s životním stylem Zero Waste, se kterými jsem vedla polostrukturované rozhovory. Pomocí tématické analýzy jsem identifikovala deset kategorií, které charakterizují životní styl Zero Waste: snaha o změnu, konverze/změna myšlení, dobrovolná skromnost/boj proti konzumnímu způsobu života, úspora peněz, módní trend, osvěta, spirituální/náboženský aspekt, naplnění/radost/šťěstí, komunitní sdílení, morální rozpor. Hlavními zjištěními výzkumu je právě ucelená charakteristika životního stylu Zero Waste, která staví na autentických informacích pořízených přímo od lidí žijících tímto životním stylem. Má zjištění se týkají především samotné charakteristiky Zero Waste, jak tito lidé svůj životní styl vnímají a jakým způsobem ho nazývají a komunikují. Dále jsem identifikovala motivace, díky kterým je tento životní styl praktikován, a které byly překvapivě vedeny spíše vnitřními pohnutkami jednotlivců nežli vnějšími tlaky. A v neposlední řadě jsem identifikovala také přínosy životního stylu Zero Waste, které jsou dle mých zjištění spíše pozitivní nežli negativní a úzce tedy souvisejí s motivacemi k tomuto životnímu stylu.

Klíčová slova

Zero Waste, ekologie, odpad, životní styl, konzumní společnost, ekologicky příznivý způsob života, kvalitativní výzkum, současná česká společnost

Abstract

The work explores the perception of Zero Waste lifestyle from the perspective of people who live this lifestyle. The main aims of the research are to map the perception of Zero Waste lifestyle in terms of what the lifestyle means for informants and how they perceive it. I also deal with the motivations that these people have for their lifestyle, whether it be external or internal, and I try to map the negative or positive benefits that Zero Waste brings to the lives of its followers. The work is based on qualitative research, namely on seven interviews with people who live in the Zero Waste lifestyle, with whom I conducted semi-structured interviews. Using a thematic analysis, I have identified ten categories that characterize Zero Waste lifestyle: the pursuit of change, the conversion / change of thinking, the voluntary modesty / the fight against consumerism, the saving of money, the fashion trend, the education, the spiritual / religious aspect, the fulfillment / joy / happiness, community sharing, moral contradiction. The main findings of the research are precisely the Zero Waste lifestyle characteristic that builds on authentic information taken directly from people living in this lifestyle. My findings mainly relate to characteristics of Zero Waste, how these people perceive their lifestyle and how they call it and communicate it. Next, I identified the motivations that make this lifestyle practice, and surprisingly, it was driven by the internal motives of individuals rather than by external pressures. Last but not least, I have also identified the benefits of the Zero Waste lifestyle, which, according to my findings, are more positive than negative and are therefore closely related to the motivation for this lifestyle.

Key words

Zero Waste, ecology, waste, lifestyle, consumer society, environmentally friendly way of life, qualitative research, contemporary Czech society

Title/ Název práce

Zero Waste lifestyle mapping

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní doktorce Barboře Spalové za její podporu, ochotu pomoci a za její vynikající rady, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Dále bych chtěla poděkovat mé rodině, rodičům za to, že mi umožnili studovat a že sušili mé slzy, když jsem to nejvíce potřebovala, mým bratrům za jejich trpělivost a ochotu naslouchat a mému partnerovi za vytvoření láskyplného prostředí, ve kterém tato práce vznikala.

A největší dík patří samozřejmě mým informátorům za čas strávený s mou maličností, díky němuž mohla tato práce vzniknout.

Obsah

Úvod.....	1
1. Teoretická východiska.....	4
1.1 Společnost konzumu a hojnosti	4
1.2 Sociologie odpadu	4
1.3 Sociologie ekologicky příznivého způsobu života.....	5
1.4 Různé pohledy na ekologicky příznivý způsob života.....	9
1.4.1 Pohled dobrovolné skromnosti.....	9
1.4.2 Green Religion	9
1.4.3 Morální spotřeba	11
2. Metodologie.....	12
2.1 Výzkumné otázky.....	12
2.2 Metodologie vytváření dat.....	13
2.3 Medailonky mých informátorů:	15
2.4 Metoda analýzy	17
2.5 Sebereflexe, etika výzkumu	17
3. Zjištění	19
3.1 Zero Waste jako... ..	19
3.1.1 Konverze-cesta k Zero Waste	19
3.1.2 Snaha o změnu (světa)	21
3.1.2.1 Strach z dopadu na lidstvo	22
3.1.2.2 Přirozená součást života.....	23
3.1.2.3 Chování předávané z generace na generaci	24
3.1.3 Dobrovolná skromnost, boj proti konzumnímu způsobu života.....	25
3.1.4 Úspora peněz	27
3.1.5 Módní trend/prostředek sebe prezentace	28
3.1.6 Osvěta	30
3.1.7 Spirituální/náboženský aspekt.....	32
3.1.8 Naplnění, radost, štěstí	34
3.1.9 Komunitní sdílení.....	35
3.1.10 Morální rozpor	37
Závěr:	39
Seznam použité literatury:.....	42
Přílohy:	50

Úvod

„Souvisí to se zodpovědností za své činy,“ řekla mi při našem rozhovoru slečna Viktorie. „Je důležité uvědomit si, kde ten můj odpad, který vyprodukuju, může skončit a jakým dalším lidem a zvířatům, může způsobit problémy. Člověk by se měl podívat na to, jak vše, co zaseje, může přinést následky. Pro mě to na začátku bylo nejvíce tak, jako že člověk chce zachránit planetu, že jí nechce ubližovat, je to takový soucit se vším živým. Když se podíváme, co jsme tady už způsobili, tak je to smutné, ale nemyslím si, že by bylo pozdě, ale je potřeba převzít tu zodpovědnost a je potřeba, aby to udělal každý.“

(terénní zápisky, 20.2. 2019)

Jak již záznam z mého terénního deníku výše napovídá, můj výzkum, který nyní držíte v ruce, a který vznikl v rámci tvorby mé bakalářské práce v oboru sociologie a sociální antropologie, se zabývá výzkumem ekologického hnutí Zero Waste. Mým záměrem je, zmapovat motivace, hodnocení života v rámci Zero Waste a prožitky, které k tomuto životnímu stylu patří skrze příběhy lidí, kteří takto žijí.

Zero Waste životní styl a s tím spojené ekologické hnutí, které je v dnešních dnech aktivní po celém světě, je poměrně mladý a nový fenomén, který vznikl především v reakci na prohlubující se ekologickou krizi v rámci znečištění oceánů, moří, řek, půdy i ovzduší vyhozeným často jednorázovým plastovým odpadem.

Vnímání ekologického hnutí Zero Waste se dělí na dvě hlavní větve aktivit, které jsou však propojené, vzájemně se tedy nevylučují a mohou existovat pospolu ve vzájemné kooperaci. Ta první se zabývá aktivismem, který tlačí na vlády jednotlivých států a na velké globální podniky, aby se snažily o minimalizaci odpadu tam, kde je to možné a abychom jako globální svět nevytvářeli produkty tzv. na jedno použití. Tímto druhem aktivit se zabývá například Zero Waste International Alliance, na jejíž webových stránkách se můžeme dozvědět, že myšlenka Zero Waste životního stylu v rámci propagace a snahy začlenit tuto myšlenku do právního

systemu daných států, pochází již z roku 2003, kdy proběhly první konference na toto téma (*Zero Waste International Alliance* [online] 2015).

Podle Zero Waste International Alliance je Zero Waste idea definována takto: “Zero Waste je cíl, který je etický, ekonomický, efektivní a vizionářský, aby vedl lidi ke změně jejich životního stylu a postupů k napodobování udržitelných přírodních cyklů, kde jsou všechny vyřazené materiály navrženy tak, aby se staly zdroji pro ostatní. Zavedení Zero Waste eliminuje veškeré vypouštění odpadu do půdy, vody nebo ovzduší, které ohrožuje zdraví planety, lidí, zvířat nebo rostlin (*Zero Waste International Alliance* [online] 2015). “¹

Druhá větev, kterou v rámci ekologického hnutí Zero Waste spatřuji, je ta, kterou provozují vyloženě jednotlivá individua, v rámci své domácnosti. Podoba, jakou tito lidé praktikují Zero Waste, je trochu odlišná. Jedná se o změnu jejich životního stylu k určité odpadové udržitelnosti, kdy se prakticky snaží minimalizovat odpad, který produkuje jejich domácnost různými osvědčenými praktikami. Zároveň k tomuto životnímu stylu patří i nepoužívání chemických přípravků a navrácení se k přírodním zdrojům jak v rámci potravin, tak například v rámci kosmetiky a dopravy. A právě tato odnož Zero Waste je pro mě v mé práci stěžejní. Budu se zabývat tím, jak život v souladu s myšlenkou minimalizace odpadu vnímají sami informátoři, jak tento život vypadá, jaké motivace nebo události předcházeli této změně a jaké pocity a hodnocení z toho plynou.

Myšlenku Zero Waste životního stylu v rámci jednotlivcov života, kterou se budu ve své práci zabývat, přivedla k životu mladá žena Bea Johnson, která svou knihou s názvem *Zero Waste Home*, která vyšla v roce 2013 v anglickém originále, odstartovala vlnu aktivit jak jednotlivců, tak i zájmových skupin ve prospěch životního prostředí, a to především z hlediska minimalizace odpadu. Její kniha se po čase stala určitou „Biblií“ v rámci tohoto životního stylu a byla přeložena do spousty jazyků, včetně jazyka českého.

Ve své knize *Zero Waste Home*, která je určitou příručkou a návodem pro tento životní styl, Bea uvádí pět zásad, kterými by se měli lidé ve své domácnosti řídit, aby předešli plýtvání, tvorbě odpadu a vede je k tomu, aby šetrně zacházeli s věcmi, které již vlastní. Těchto pět zásad (5Z) zní: zamítnout (co nepotřebujeme), zredukovat (co potřebujeme a nemůžeme zamítnout), zužitkovat (co spotřebováváme a nemůžeme zamítnout nebo zredukovat),

---

¹ Originální znění této definice je uvedeno v Příloze č. 1.

recyklovat (co nemůžeme zamítnout, zredukovat nebo zužitkovat), zkompostovat (zbytek) (Johnson, B., 2013, s. 24-35).

Především díky první zásadě ‚zamítnout‘, kterou Bea představila ve své knize, vznikl po celém světě nespočet bezobalových obchodů. Tyto obchody, nejen že umožnily nákup běžných věcí denní potřeby bez zbytečných obalů, představily také nespočet alternativ k běžným potřebám v domácnosti, a tím tak umožnili lidem změnit svůj životní styl ve více ‚zero waste‘. V roce 2015 vznikl v ČR první bezobalový obchod v Praze s názvem ‚Bezobalu‘ (Bezobalu [online], 2019). Tato událost rozdmýchala snahy jednotlivců i zájmových skupin a započal růst počtu bezobalových prodejen po celé republice. Dnes je po celé republice bezmála 330 prodejen, které nabízejí buď veškeré své zboží nebo pouze jeho část bez obalu (Mapa-Reduca, [online], 2017-2019).

A proč tuto práci zdobí právě toto téma? Tento fenomén mne zaujal svou myšlenkou a svým posláním již v mém osobním životě. Začala jsem se o toto téma zajímat jak z té praktické, tak i akademické a teoretické stránky. Avšak nemohla jsem nalézt žádné sociologické nebo antropologické výzkumy o samotných jednotlivcích žijících životním stylem Zero Waste. A právě tento důvod mne přivedl k tomu, abych se začala tímto tématem zabývat. Víím, že má práce, kterou držíte v ruce, je pouze drobnou sondou do světa Zero Waste, avšak doufám, že i takto drobná práce bude inspirovat a motivovat další výzkumníky pro studium a výzkum tohoto fenoménu.

1. Teoretická východiska

Tato kapitola se přímo věnuje rešerši literatury pro dané téma mého výzkumu, o kteréžto tituly se opírám a kterými rámuji své téma výzkumu. Zmiňuji zde antropologická a sociologická díla, která pro mé téma hrají důležitou inspirační roli i roli kritickou.

1.1 Společnost konzumu a hojnosti

„Počátek druhé poloviny 20. století je ve znamení bezprecedentního ekonomického růstu a doprovodného růstu životní úrovně v řadě zemí Evropy a severní Ameriky,“ píše ve své knize *„Sociologie a ekologie“* Jan Keller (Keller, 1997, s. 111). Jak se zdá, žijeme dnes ve společnosti hojnosti v rámci které, se nám sice nepodařilo vyřešit problematiku chudoby, ale radikálně se rozšířilo množství lidských nebiologických potřeb (Šmajš, 2010, s. 9-51). Uspokojování těchto nebiologických potřeb bychom v dnešní době mohli nazvat konzumem neboli jsme dospěli k obrazu konzumní společnosti, jak o ní píše ve svém díle Jean Baudrillard (Baudrillard, 2009, s. 25-47). Konzumní se myslí opak produkce, kdy konzumní nebo také spotřební způsob života se používá v hodnotícím smyslu a myslí se jimi nadměrný konzum (Librová, 2003, in Lojďová, 2014, s. 9-10). V rámci tohoto konzumního způsobu života jsme se naučili žít tak, že člověk není to, co je, ale co má (Fromm, 1992, s. 20). A protože člověk nemůže mít všechno, nedosáhne tak úplného štěstí, něco mu stále bude chybět (Fromm, 1992, s. 130-133). Fromm k tomuto tématu radí, že jediná možnost, jak se tomuto stavu vyhnout, je radikální změna přemýšlení jedince z ‚mít‘ na ‚být‘ a jeho obrat ke svědomí a zodpovědnosti za sebe i za druhé (Fromm, 1992, s. 130-133). Prostředkem k tomuto obratu může pomoci právě ekologicky příznivý způsob života a obrat pozornosti na přírodu a její záchranu.

1.2 Sociologie odpadu

Jak jsem již nastínila v úvodu této práce, ekologické hnutí Zero Waste je poněkud nový fenomén, jehož první myšlenky a první zmínky sahají do roku 2003, ale svůj největší rozkvět zažil až v letech od roku 2013, kdy byla publikovaná kniha od Bey Johnson *Zero Waste Home*. Zero Waste má však kořeny mnohem hlouběji. Dnes sice prostřednictvím tohoto termínu nazýváme konkrétní činnost, a to minimalizaci odpadu v domácnosti, která je podmíněna situací s ohledem na ekologické problémy dnešních dní, minimalizace odpadu a odpad jako

takový byl však tématem pro spoustu lidí již mnohem dříve před vznikem samotného Zero Waste.

Odpadem se zabývali například archeologové, pro které bylo nalezení odpadu určitým momentem, pomocí něhož mohli definovat ostatní nalezené artefakty a ucelit si tak obrázek o zkoumané společnosti (Sosna, 2015, s. 27-28). K archeologům se však v zhruba v 70. letech 20. století přidali i sociální vědci, kteří se pomocí současného nalezeného odpadu snažili definovat společnost samotnou ať už skrze vztah k odpadu, nebo dle toho, co bylo za odpad považováno a jaká pozornost se mu věnovala ze strany společnosti (Sosna, 2015, s. 27-28). Například antropoložka Mary Douglas představila svůj model čistého a nečistého, který ve výzkumu odpadu sehrál velkou roli (Douglas in Sosna, 2015, s. 27). Sosna tvrdí, že odpad je komodita, jejíž vnímání společností se v průběhu času mění a že nyní se nacházíme v období, kdy odpad částečně přehlízíme a nevěnujeme mu větší pozornost, pokud se tedy nevyskytuje na nepatřičném místě jako je například chodník na ulici nebo řeka (Sosna, 2015, s. 27). Právě tento nepatřičný výskyt a pozornost, kterou v nás vzbuzuje bychom mohli definovat skrze teoretický model čistého a nečistého od Mary Douglas, kdy právě odpad v řece je definován jako nečistý (Douglas in Sosna, 2015, s. 27).

Troufám si říci, že právě odrazem nebo odpovědí na vnímání odpadu například v řece jako ‚nečistého‘, je právě životní styl Zero Waste, který je určitou reakcí na velké množství produkovaného odpadu, a tedy jeho následné nepatřičné umístění v přírodě.

1.3 Sociologie ekologicky příznivého způsobu života

Další sociologickou disciplínou, na jejichž základech tato práce balancuje je zaměření se na ekologická hnutí a jejich postoje právě k udržitelnosti a ekologicky příznivému způsobu života obecně.

V českém prostředí tématu dominuje autorka Hana Librová. Hana Librová zasvětila část své kariéry do výzkumu lidí, kteří žijí ekologicky příznivým způsobem života. Její knihy mapují výzkum života lidí, kteří se v rámci dobrovolné skromnosti rozhodli žít ekologicky příznivým způsobem života a snaží se tak vyhnout tomu konzumnímu (Librová, 1994, s. 47-51). Souhrnný název pro její první knihu *„Pestří a zelení“* odkazuje podle autorky k lidem, kteří žijí v dobrovolné skromnosti a s nízkou spotřebou hmotných statků a s orientací na nespotební

hodnoty života (Librová, 1994, s. 95-120). Autorka v rámci knihy rozdělila, jak už titul knihy napovídá, své respondenty do dvou skupin podle toho, jaké byly jejich pohnutky pro ekologicky příznivý život (Librová, 1994, s. 120-130). Název kategorií byl tedy ‚pestří‘ a ‚zelení‘. Respondenti zařazení do kategorie ‚zelení‘ byli lidé, kteří záměrně žili skromným způsobem života, kterým předpokládali zlepšení stavu přírody. Také se často aktivně podíleli na činnostech v ekologických a ochranářských organizacích a podíleli se na ekologicky příznivých aktivitách v rámci těchto organizací a spolků (Librová, 1994, s. 120-130). Naopak ‚pestří‘ jsou lidé, kteří žijí tímto způsobem života z jiných důvodů ať už z kulturních, politických nebo ekonomických, aniž by si uvědomovali, jak příznivý vliv má jejich chování na přírodu. Často jsou to lidé, kteří nemají čas nebo finance na konzumní způsob života, a tak jejich chování primárně nevystává z myšlenky ekologicky příznivého způsobu života, ale z jiných problematických oblastí (Librová, 1994, 120-130). Díky tomu si svůj příznivý vliv na přírodu uvědomují až později v konfrontaci s někým, kdo žije „pravým“ konzumním způsobem života (Librová, 1994, 120-130).

Další knihou, kterou Librová napsala v rámci výzkumu ekologicky příznivého způsobu života, je kniha *‚Vlažní a váhaví‘*. Hlavní myšlenku této knihy spatřuji v pojmech luxus a specifitější ekologický luxus, které autorka hojně používá a jsou pro výzkum chování ekologických aktivistů a lidí, kteří jsou součástí určitého ekologického hnutí nebo se prostě a jenom snaží žít ekologičtěji, stěžejní a mnohdy všeobjímající (Librová, 2003, s. 145-220). V rámci tohoto pojmu tedy „ekologický luxus“ autorka míní jeden z atributů ekologického způsobu života, který její respondenti hojně zažívají. Vysvětluje ho tak, že pokud člověk žije ekologicky šetrným způsobem života, tedy v souladu s přírodou, pociťuje často ekologický luxus, který si lidé s konvenčním způsobem života, který se neohlíží na ekologické záležitosti, nemohou dovolit nebo k němu nemají přístup (Librová, 2003, s. 145-220). Librová tento pojem vysvětluje na příkladu kompostu a s tím spojené vlastní pěstování zeleniny a ovoce (Librová, 2003, s. 145-220). Lidé, kteří žijí ekologickým způsobem života často žijí na vesnici, často mají zahradu, na které s největší pravděpodobností obhospodařují kompost a s jeho pomocí mají tu možnost pěstovat zdravou a nutričně nabytou zeleninu a ovoce (Librová, 2003, s. 145-220). Z toho plyne určitá míra a definice luxusu, který z tohoto životního stylu plyne. Totiž lidé, kteří žijí konvenčním způsobem života nemají často zahradu nebo kompost,

tím pádem si nemohou dovolit pěstovat zeleninu a ovoce. Tím jsou ochuzeni o ekologický luxus, která nám příroda nabízí.

Poslední knihou, kterou Librová o této problematice vydala je kniha *„Věrní a rozumní“*. Tato kniha není výjimkou, a tedy i zde se setkáváme s respondenty, kteří byli přítomni již ve dvou předešlých knihách. Nyní se autorka zabývá otázkou motivací respondentů, které je motivují k takovému způsobu života. Snaží se analyzovat, jaké různé druhy motivací mohou stát za ekologicky příznivým způsobem života a snaží se je konceptuálně zařadit do určitých teoretických rámců (Librová, 2016, s. 23-72). Autorka zde používá pojem ekologická zpozdilost, kterému však ve své knize nedává přesné linie a nechává na čtenáři, aby si tento pojem sám definoval. Autorka se ale především ve svém díle věnuje pohledu na motivace ekologického způsobu života, a to religionistickému pohledu. Vymezuje se vůči klasickými běžnými koncepcím teologů, kteří vztah mezi přírodou a člověkem definují skrze správcovství nebo symbolikou pastýřství. Librová však religionistický pohled definuje jako teologický klíč, který probíhá skrze sourozenectví tedy bratrství a sesterství (Librová, 2016, s. 57-72).

Značnou část knihy také doplňuje výzkum studentů (Vojtěch Pelikán, Lukáš Kala, Lucie Galčanová), kteří jsou žáky právě Hany Librové. Doplňují zde celou knihu tématem postojů dětí respondentů Hany Librové. Snaží se přijít na to, zda děti, které vyrůstají v rámci ekologicky příznivého způsobu života mají také tendenci převzít tento styl života a řídit se jím i v jejich soukromém životě, nebo se naopak objevuje revolta, v rámci, které děti stagnují a tím spíše se nechtějí ve svém životě podobat svým rodičům (Librová, 2016, s. 269-292). Dle výzkumu, který žáci provedli se ukazuje, že domácnosti dětí, které vyrůstaly v ekologicky příznivé domácnosti svých rodičů, jsou méně ekologicky příznivé v porovnání s domácnostmi rodičů, avšak v rámci životních hodnot a životních postojů se od svých rodičů neliší (Librová, 2016, s. 269-292).

Jedním z mnoha výzkumů, které proběhly na téma ekologicky příznivého způsobu života je i americký výzkum, který provedl Duane Elgin a své výsledky publikoval v knize *„Voluntary Simplicity“*. Duane Elgin v rámci svého výzkumu publikoval dotazník v časopise, který byl přílohou článku *Voluntary Simplicity* (Elgin in Librová, 1997, s. 120). Jeho výsledky v rámci motivací lidí k ekologicky příznivému způsobu života byly hodnoceny jako důsledek určitého vnitřního růstu, kdy se snaží o jednoduchost, která je často výsledkem ekologického uvědomění a která je často vysvětlována náboženskými nebo filosofickými termíny (Elgin in

Librová, 1997, s. 123-124). Podobně jako Librová ukázal ekologicky příznivý způsob života jako určitý výsledek osobnostního růstu nebo výsledek osobních životních drah, který je tedy často odolnější vůči módím trendům (Elgin in Librová, 1997, 128-129). Můžeme tedy hovořit o určitém transcendentálním zakotvení člověka nebo inspiraci tradičním životem našich předků (Elgin in Librová, 1997, s. 129).

Podobným tématem se zabývala také Wilma Aarts, která v roce 1993 publikovala případovou studii pod názvem *„Some characteristics of voluntary moderation and its snob appeal“*. V této své práci zkoumala deset rodin s vysokým socioekonomickým statusem, které nějakým způsobem záměrně omezovali svou spotřebu (Aarts in Librová, 1997, s. 120). Aarts svůj výzkum postavila na hypotéze, že lidé mohou učinit rozhodnutí spotřebovat méně jedine tehdy, když mají více a jsou tedy ve stádiu nadbytku (Aarts in Librová, 1997, s. 120). Autorka došla tedy k závěru, že její účastníci výzkumu se především snaží nepodléhat reklamním tlakům a peníze, které v rámci této snahy ušetří, se snaží utratit v ritualizovaných situacích, ať už je to dopřát si zážitkovou dovolenou, zaplatit si drahý koníček nebo třeba přispět na ekologické organizace (Aarts in Librová, 1997, s. 124). Aarts v rámci svého výzkumu také potvrdila svou hypotézu, že vysoký civilizační stupeň, tedy tím je myšleno omezování vlastní spotřeby, je odvozen od ekonomické vyspělosti a ekonomického postavení lidí (Aarts in Librová, 1997, s. 125). Toto zjištění, však odporuje zjištěním Librové a Elgina, kteří své závěry stavěli na přesvědčení, že lidé nemusí dosáhnout ekonomické vyspělosti, ale že se jedná spíše o sociální vztahy a vyspělost sociální osobnosti. Aarts také přišla se závěrem, že tito lidé s vysokým socioekonomickým statusem se v rámci svého ekologicky příznivého způsobu života snaží odlišit od většinové společnosti (Aarts in Librová, 1997, s. 128). Librová však namítá, že takováto motivace, která je založená na jisté módě a módních trendech je pomíjivou záležitostí a je poněkud povrchní (Librová, 1997, s. 128). Tato motivace však nemusí v rámci tohoto životního stylu stát sama, tudíž nemusí být její nenaplnění zároveň likvidační.

V rámci těchto tří velmi odlišných a zároveň stejných výzkumů jsme dostali přehled motivací a přehled přístupů k ekologicky příznivému způsobu života. Ať jsou to *„Pestří a zelení“* od Hany Librové, kteří jsou spíše tradičně a nábožensky založeni nebo jsou to američtí respondenti Duana Elgina, kteří mají svůj životní styl postavený na výsledku osobnostního růstu nebo je to výzkum Wilmy Aarts, která představila v rámci svého výzkumu spíše racionálnější motivace, které jsou spojené s odporem k reklamním tlakům a chtějí odlišit se od většinové společnosti.

1.4 Různé pohledy na ekologicky příznivý způsob života

V rámci této podkapitoly bych se chtěla zabývat představením různých pohledů a pojmů v rámci ekologického způsobu života lidí skrze díla a výzkumy známých autorů, které mi budou v analytické a závěrečné části práce sloužit jako inspirační nebo často i kritický materiál. Tyto tři pohledy jsem vybrala proto, protože jsou nejčastěji zmiňovány v různých dílech známých autorů a těmito autory jsou pokládány za velmi důležité a stěžejní.

1.4.1 Pohled dobrovolné skromnosti

Jedním z nejzásadnějších termínů v rámci ekologicky příznivého způsobu života, které ve svých knihách přináší a používá Librová, je termín ‚dobrovolná skromnost‘. Je to pojem, který autorka přisuzuje jako určitou vlastnost, kterou disponují ekologičtí aktivisté nebo ekologicky aktivní lidé (Librová, 1994, s. 89-132). Je to jev, který se často projevuje tak, že se lidé sami od sebe dobrovolně vzdávají věcí, bez kterých se v životě obejdou a jejímž odstraněním příznivě přispějí k řešení ekologické otázky přírody. Často je to jedna z hlavních vlastností, kterými disponují ekologicky ladění lidé a z knihy Librové také vyplývá, že touto vlastností jsou obdařeni především ‚pestří‘ (Librová, 1994, s. 89-132). Librová také uvádí, že tento jev je často spojován s pojmem chudoba, což Librová zásadně odmítá ať už z hlediska finančního, sociálního i politického (Librová, 1997, s. 125-126). Tento termín a život s ním spojený zkoumal také Dueane Elgin. Elgin ve své práci rezonuje s názory Hany Librové a prezentuje dobrovolnou skromnost jako výsledek vnitřního zrání člověka, který přerůstá v určitý životní způsob, který nepodléhá tak snadno vlivům módy (Elgin in Librová, 1997, s. 126-127). Dobrovolná skromnost je ovlivněná transcendentálním zakotvením člověka, sociálním altruismem a tradičním žitím minulých generací (Librová, 1997, s. 126-127).

Jak můžeme vidět, pojem dobrovolná skromnost je podle odborných zdrojů určitou součástí ekologicky příznivého způsobu života. Zda však má své místo i v Zero Waste životním stylu bude předmětem analytické a závěrečné části mé práce.

1.4.2 Green Religion

Existuje zde také určitý spirituální a etický diskurz, který rámuje motivace lidí, kteří žijí v souladu s přírodou nebo ekologicky příznivým způsobem života, který tvrdí, že příroda je

posvátná entita, která nám dává život, jsme s ní propojeni, a to nejenom s ní, ale i se všemi ostatními živými organismy na planetě, a tudíž není příznivé, ale poněkud nelogické, abychom jí ničili, protože by to mohlo přinést fatální následky nejen pro nás.

Jednou z knih, která předkládá ucelený obraz právě určité spirituální stránky ekologicky příznivého způsobu života je kniha *„Dark Green Religion“* od Brona Taylora. Taylor nám představuje jakýsi vhled do pojmosloví v rámci spirituality a religiozity ekologických a přírodně laděných hnutí nebo náboženských společenství (Taylor, 2010, 1-8). Autor nám ve své knize představuje svůj vlastní pohled na toto pojmosloví a předkládá nám vlastní definice, v rámci, kterých se dotýká různých odvětví náboženského a spirituálního života (Taylor, 2010, s. 1-70). Zabývá se termíny Dark Green Religion a Dark Green Spirituality, které definuje jako soubor vír a praktik, které jsou stavěné na přesvědčení, že příroda je posvátná a má určitou vnitřní hodnotu, o kterou bychom měli důstojně pečovat. Tato víra však nemusí nutně zahrnovat víru v nadpřirozené bytosti nebo síly, což je u tradičních náboženství nezbytnou součástí (Taylor, 2010, s. 1-41). Jedním z dalších prvků, které definují tento termín je také pocit, že vše na planetě je vzájemně příbuzné a propojené nehledě na to, zda se jedná o nelidské předměty nebo bytosti nebo čistě lidské bytosti (Taylor, 2010, s. 1-70). Příkladem této myšlenky může být například výpověď indiánského náčelníka, který tvrdí, že všechny věci jsou mezi sebou spojeny jako krev, která nás všechny spojuje a že člověk je jedním z vláken toho celku a cokoliv činí celku činí i sobě (Ondok, 1998, s. 48). Taylor se také věnuje tématu politizace zeleného náboženství, které, jak už jsem popisovala, charakterizoval tak, že je to víra, že je příroda posvátná a že jsme všichni na planetě propojeni, z čehož plyne jistá odpovědnost v rámci společnosti za své činy, které často mají vliv právě na přírodu a planetu, což dle definice má vliv na všechny bytosti a předměty na této planetě a stáváme se tedy odpovědní za osud všech bytostí na Zemi (Taylor, 2010, s. 1-70). Příkladem těchto úvah může být *„Hypotéza Gaia“*, která říká, že příroda je určitou *„Matkou Zemí“*, se kterou jsme bezvýhradně spojeni a že pokud tedy ničíme přírodu, ničíme tak i sami sebe, což může vést k destruktivním následkům (Kohák, 1998, s. 127-132). Taylor nám tedy svým výzkumem a pohledem na motivace a vnímání ekologicky příznivého způsobu života předkládá spirituální pohled, který je často ve spoustě výzkumů opomíjen a veden do ústraní.

1.4.3 Morální spotřeba

Jedním z dalších pohledů na umírněnou spotřebu a odpoutání se od konzumní společnosti je samotný ekonomicky zaměřený pohled. Například Kathryn Wheeler popisuje morální spotřebu v rámci tržní ekonomiky, která reaguje na různé vlivy mimo jiné i na environmentální problematiku (Wheeler, 2017, s. 1-18). Autorka ve svém textu velmi podrobně představuje téma morální spotřeby a polemizuje nad tématem konzumní/tržní společnosti a tématem umírněné spotřeby založené na sociální a environmentální problematice (Wheeler, 2017, s. 1-18). V souvislosti s těmito termíny předkládá názor, že vzhledem k ekologické problematice dnešních dnů konzumujeme příliš mnoho a že bychom se měli mimo jiné bavit o nemateriálních komoditách (Wheeler, 2017, s. 1-18). Wheelerová tak mapuje představu o ekologicky laděných spotřebitelích, která se značně dotýká například již výše zmíněné dobrovolné skromnosti nebo ekologického luxusu. Hlavním přínosem její studie je však samotný výzkum, který provedla na třech úrovních a to státní, komunitní a individuální, která mne zajímá nejvíce. Mapuje zde situaci recyklace, kdy se dotazovala jednotlivých lidí, co si o tom myslí a jaký k tomu mají postoj (Wheeler, 2017, s. 13-14). Nejvíce mne zaujal fakt, že se zde objevila motivace, proč recyklovat, získání peněz nebo úspora peněz (Wheeler, 2017, s. 13). Autorka uvádí příběh Bryana, který byl dříve bezdomovec a tato zkušenost formovala jeho přístup k odpadu a k recyklaci jako takové, a to směrem k úvahám nad odpadem a recyklací jako nad formou zisku peněz nebo alespoň úspory peněz (Wheeler, 2017, s. 13). Zároveň se zde objevovaly i různé morální aspekty proč netřídit a nerecyklovat odpad. Wheelerová jako příklad uvádí ženu, která vysvětluje svou náročnou rodinnou situaci, kdy vychovává tři děti a na třídění odpadu jí nezbyvá čas nebo je to pro ní minimálně zatěžující (Wheeler, 2017, s. 13). V rámci tohoto příkladu tedy můžeme říci, že se opět jedná o téma motivací a uspořádání hodnot jednotlivých aktérů ekologicky příznivého života, kdy často motivace k ekologicky příznivému chování mohou slábnout v konfrontaci s jinými životními momenty jednotlivce. Ve výzkumu Wheelerové je tedy zajímavý právě již zmiňovaný ekonomický aspekt a také aspekt nedostatečné motivace k ekologicky příznivému způsobu života v konfrontaci s jinými událostmi v životě jednotlivce, což odkazuje k rozlišnému žebříčku hodnot každého z nás. Wheelerová tedy představuje nový pohled na ekologicky příznivé chování v rámci environmentálních problémů z hlediska ekonomické spotřeby.

2. Metodologie

V této kapitole mé práce se věnuji stanovení metodologických rámců mého výzkumu. Předložím zde své výzkumné otázky a metody, jakými jsem se rozhodla tyto otázky prozkoumat. V závěru této kapitoly se budu věnovat také reflexi použití těchto metod a reflexi mé osoby jako výzkumníka v daném terénu.

2.1 Výzkumné otázky

Mé prvotní zaměření v rámci výzkumu Zero Waste bylo na téma spirituality a religiozity, jejíž existenci jsem po přečtení knihy od Brona Taylora *Dark Green Religion* výrazně očekávala. Tato domněnka byla však v českém prostředí mylná, protože prvky spirituality se jeví jako velmi nepatrné či stěží komunikovatelné, a tak mé předem připravené výzkumné otázky se staly poněkud nepoužitelnými. Proto se mé výzkumné otázky v průběhu výzkumu změnily, až dospěly do následující podoby:

A. Jak je vnímán životní styl Zero Waste v rámci biografických vyprávění mých informátorů?

V rámci této výzkumné otázky jsem se zaměřila na definice toho, co pro mé informátory znamená pojem ‚Zero Waste‘, jak ho sami vnímají s ohledem na svůj životní příběh a co pro ně toto slovní spojení znamená a co v nich evokuje. Na tuto otázku jsem se chtěla zaměřit již po proniknutí do tématu na začátku mého výzkumu, protože žádný ze zdrojů, ať už internetových nebo knižních mi nedal přesnou definici toho, co pro jednotlivce znamená ‚Zero Waste‘. Pochopila jsem tedy, že tato otázka nebude mít jednoznačnou odpověď a že vnímání tohoto pojmu je velmi individuální pro každého jednotlivce. Proto jsem se na určité definování tohoto pojmu zaměřila a představila jsem několik pohledů, jak tento pojem může být chápán.

B. Jaké motivace vedou člověka k životnímu stylu Zero Waste?

Tato výzkumná otázka mne zajímala již od začátku a je jediná, která nepodlehla radikálním změnám v rámci definování výzkumných otázek. Motivace pro život v rámci Zero Waste mne jako výzkumníka přirozeně zajímají, protože tyto motivace určují i to, jakým způsobem jednotlivcův životní styl vypadá a jak se bude vyvíjet do budoucna. Na myšlenku více probádat toto téma mne také přivedl výzkum Hany Librové konkrétně její první kniha ze série výzkumu

lidí žijících ekologicky příznivým způsobem života *„Pestří a zelení“*. Mým záměrem je porovnat její poznání s mým a ucelit tak obrázek o lidech žijících ekologickým způsobem života.

C. Co mým aktérům tento způsob života přináší?

V rámci této výzkumné otázky bych se ráda zaměřila na dopady životního stylu Zero Waste na životy mých informátorů. Očekávám tak, že zde určité dopady, ať už pozitivního charakteru nebo negativního, budou. Na tuto myšlenku mne přivedla kniha od Brona Taylora, který se zabývá spiritualitou a religiozitou ekologických hnutí a zelených náboženství (Taylor, 2010, s. 1-41). V rámci této výzkumné otázky bych pomocí této knihy chtěla analyzovat, zda se vyskytují v rámci tohoto životního stylu určité spirituální a etické aspekty a tuto otázku si kladu v závislosti na této výzkumné otázce právě proto, protože spiritualitu považuji za určitý přínos ať už pozitivního charakteru nebo negativního.

2.2 Metodologie vytváření dat

Tato práce využívá kvalitativní metodologie, v jejímž kontextu využívám především hloubkové polostrukturované rozhovory, které jsem provedla se sedmi ženami a jedním mužem, kteří se mi přihlásili na výzvu, kterou jsem uveřejnila na facebookových stránkách jedné skupiny, která se nazývá *„Bez odpadu (Zero Waste) CZ/SK“*.² Do této uzavřené skupiny jsem se přihlásila již v minulosti, a to z vlastního osobního zájmu. Protože nemám ve svém okolí nikoho, kdo by žil životním stylem v souladu se Zero Waste, musela jsem přistoupit k tomuto oslovení skrze sociální síť facebook. Po zveřejnění příspěvku, který je otištěn v závěru této práce v příloze, se mi ozvalo spousta zájemců o rozhovor, se kterými jsem se následně domluvila a rozhovor uskutečnila.³ Tyto rozhovory probíhaly v kavárnách dle výběru jednotlivých informátorů, abychom mohli rozhovor provést v prostředí, které dobře znají a kde se cítí dobře. Tuto taktiku jsem zvolila proto, protože jsem chtěla předejít tomu, aby informátoři byli z našeho setkání nervózní, aby tedy rozhovor probíhal co nejvíce přirozeně. Jedna z respondentek dokonce navrhla provést rozhovor u ní doma, což mi umožnilo provést pozorování v rámci její domácnosti. Pro zachycení rozhovorů jsem používala diktafon, ze kterého jsem následně učinila doslovný přepis.

---

² <https://www.facebook.com/groups/bezodpadu/>

³ Úplné znění tohoto příspěvku je uvedeno v Příloze č. 2.

Pro mou práci jsem se v rámci metody vytváření dat nechala inspirovat výzkumem Hany Librové, která ve svém výzkumu v rámci tématu o lidech žijících ekologicky příznivým způsobem života používá etnografické metody, a to hloubkové biografické rozhovory, zúčastněné pozorování v domácnostech i studium literatury na dané téma. Vzhledem k tomu, že mé téma výzkumu je velmi podobné, akorát specifitější a detailněji zaměřené na konkrétní ekologické hnutí, rozhodla jsem se tyto metody následovat a uchopit podobným způsobem.

Hana Librová prováděla ve svém výzkumu longitudinální výzkum, v rámci, kterého se po určitém čase vracela zpět za svými informátory a zaznamenávala proměnu jejich životního stylu v průběhu let (Librová, 2003, s. 13). Tento typ výzkumu mi byl však z časových důvodů znemožněn. Můj výzkum probíhal od podzimu roku 2018 do jara 2019 a podle mého názoru toto není doba, v rámci které, by měl longitudinální výzkum probíhat.

Výzkum tedy v mém případě probíhal za pomoci hloubkových biografických rozhovorů, zúčastněného pozorování v domácnostech informátorů, zúčastněného pozorování v rámci akcí pořádané právě komunitou Zero Waste a také analýzy a rozboru literatury a dalších dostupných materiálů k tomuto tématu.

Na biografické rozhovory jsem se připravovala tak, že jsem si sestavila pár obecných otázek, kterými jsem chtěla rozhovor začít a nechat informátora mluvit. Informátoři měli tak čas a prostor říci mi cokoliv, co jim připadalo důležité a stěžejní v rámci jejich životního stylu. Zároveň jsem po přečtení studií a videí měla připravených pár zásadních témat, kterých se chci dotknout a doplnit tak jimi průběh rozhovoru, pokud by se k nim informátor nevyjádřil sám od sebe. Vzhledem k tomu, že jsem do určité míry insider a téma mne zajímá i v rámci osobního života, snažila jsem se navnadit chápající atmosféru kamarádského rozhovoru, kdy jsem se především připravené otázky snažila odložit stranou, aby rozhovor probíhal co nejpřirozeněji, jak například radí Kaufmann ve své knize (Kaufmann, 2010, s. 56-66). Kaufmann také upozorňuje na možné výzkumníkově zabřednutí do rozhovoru natolik, že se stává více angažovaným v rozhovoru, než by měl ve skutečnosti být, což se mi bohužel občas stávalo, protože charakter našich rozhovorů byl velmi otevřený a přátelský (Kaufmann, 2010, s. 56-66). V těchto situacích jsem se díky své insider pozici vyjadřovala více, než by bylo dobré, k praktickým otázkám Zero Waste životního stylu a k prožitkům s tím spojených. Toto nadměrné angažmá v rozhovoru mne pravděpodobně ochudilo o určitou část dat, kterou by mi informátor sdělil sám namísto toho, abych vyslovila myšlenky sama jako výzkumník.

Z tohoto pochybení si ale do dalších výzkumů vezmu příklad a budu se danými doporučeními více řídit, abych tak neochudila svá data o zajímavá zjištění.

Dále jsem prováděla zúčastněné pozorování na akcích pořádaných organizacemi zabývajícími se životním stylem Zero Waste, pod čímž si můžeme představit například různé přednášky a kurzy, ale také se mi naskytla možnost pozorovat informátorku přímo v její domácnosti, kde probíhal rozhovor. Tato zkušenost mi velmi pomohla udělat si obrázek o tom, jak tento životní styl vypadá v praxi a co tedy v praxi znamená žít v souladu se Zero Waste myšlenkou.

2.3 Medailonky mých informátorů:

Eliška⁴ je dvaceti pětiletá žena s vysokoškolským vzděláním, která v době našeho rozhovoru pracovala jako prodavačka v bezobalovém obchodě. Svou životní cestu směřující k Zero Waste životnímu stylu shrnuje ve své odpovědi takto: *„Já jsem před dvěma a kousek lety začala být vegetarián a myslím si, že jako to šlo ruku v ruce právě tady s tím celým konceptem. Začala jsem hodně sledovat různé články na facebooku a pročetla jsem si na internetu různé věci o tom a dostala jsem se právě i na téma Zero Waste a pak jsem byla na nějaké přednášce to už je taky asi dva roky, kde potom následoval i workshop, že jsme si mohli vyrobit nějaké domácí prací prášky a podobně, a tak tam jsem se začala více o to zajímat a víc si domů právě shánět tady ty věci Zero Waste.“* Nyní se tímto životním stylem zabývá již druhým rokem.

Jiří je dvaceti devítiletý muž s vysokoškolským vzděláním, který pracuje jako inženýr integrovaného systému. Na otázku, jak s životním stylem Zero Waste začal, odpověděl: *„Během studií vlastně mám vystudované komerční inženýrství, vlastně zabývá se to průzkumem nerostných ložisek až po finální zpracování.“* Sám Jiří mi v našem rozhovoru sdělil, že je přirozeně ekonomicky a skromně založený člověk a že jeho životní styl je ovlivněný rodinou, a právě oborem jeho studia.

Petra je dvaceti čtyřletá slečna s vysokoškolským vzděláním, která pracuje jako asistentka v IT firmě. Na otázku, jak se dostala a jak začala se životním stylem Zero Waste, odpověděla takto: *„V rámci prokrastinace během zkouškového. Objevila jsem napřed článek o Nebalenu, tak tam jsem se nějak zorientovala. No a na internetu, pak jsem si přečetla Domácnost bez odpadu a*

---

⁴ Jména informátorů jsou smyšlena pro zachování anonymity.

tak.“ Sama o sobě říká, že je přirozeně šetřivý člověk a že nerada nakupuje nové věci, když si je může od někoho například půjčit. Nyní se tímto životním stylem zabývá již druhým rokem.

Eva je dvaceti osmiletá slečna s vysokoškolským vzděláním, která pracuje jako vědkyně na AV ČR. Na otázku, jak se dostala k životnímu stylu Zero Waste, jaká byla její cesta, odpověděla toto: *„Takže asi nějak jako postupně no. A vlastně asi možná primárně u mě šla nějaká potřeba zdravého životního stylu, nějaké zdravé stravy, a tak jako postupně, člověk v rámci prokrastinace projíždí ty weby a nějak se to tam někde spojí. Dostala jsem se k tomu přes nějaký zdravý životní styl a postupně.“* Také dodává, že jí velmi ovlivnilo chování jejich rodičů a prarodičů, kteří umí zavařovat a tak dále a chovají se tedy určitým způsobem ekologicky.

Sára je třicetiletá žena s vysokoškolským vzděláním, která je nyní na mateřské dovolené. Na otázku, jak vypadala její cesta k Zero Waste životnímu stylu, odpověděla toto: *„Já jsem vlastně přišla kamarádka s tím, že by chtěla založit úklidovou firmu, kde by chtěl uklízet úplně eko věcmi, ta mě odkázala a chtěla mě do toho chtěla zatáhnout a odkázala mě na skupinku Zero Waste. A šoupla mi knížku od Bey Johnson.“* Jedním dechem ale dodává, že je od přirozeně přírodní člověk, který nepoužívá zbytečné věci například v rámci kosmetiky a že jí v jejím životním stylu velmi ovlivnili rodiče a prarodiče svým ekologicky příznivým způsobem života. Nyní se tímto životním stylem zabývá již třetím rokem.

Viktorie je dvaceti čtyřletá slečna se středoškolským vzděláním s maturitou, která nyní pracuje jako manažerka studijních kurzů přírodní medicíny. Na otázku, jak se dozvěděla o Zero Waste životním stylu, odpověděla takto: *„Jako moc si to nepamatuju, ale asi na Youtube. Anebo jako v té době jsem ještě měla Instagram, takže možná na Instagramu, no prostě někde na internetu.“* Zároveň zmiňuje, že životní styl Zero Waste, kterým se zabývá již třetím rokem, přišel v návaznosti na veganství a také dodává, že Zero Waste pokládá za jeden z dalších kroků za lepší podobou sebe samého.

Natálie je dvaceti dvouletá slečna se středoškolským vzděláním s maturitou, která nyní pracuje jako asistentka notáře. Na otázku, jak vypadala její cesta k Zero Waste, odpovídá takto: *„Asi jako první velká věc byla, že jsem si kupovala flašku nějakou prostě, kterou jako budu tahat pořád, která mi teda pořád protýkala, ale myslím, že flaška byla první věc, kterou jsem si pořídila. A pak to byly asi krabičky na jídlo, a to že nesnáším igeliták [...]. Jako bezobalový obchody bych řekla až poslední dobou jako, ty se mi předtím moc nedařily, protože jsem byla*

mimopražská, tak to bylo náročné, a pak jsem vlastně přešla i na odličovací tamponky, pak to vlastně bralo spádem i ubrousky a teď prostě voskovaný ubrousky a tak.“ Také dodává, že první impuls byl v uvědomění, že vyhazovat věci po jednom použití není úplně v pořádku a že by právě toto chování chtěla změnit. Nyní se tímto životním stylem zabývá již třetím rokem.

2.4 Metoda analýzy

Metoda analýzy byla v rámci mého výzkumu velmi otevřená až do posledního okamžiku. Mé výzkumné otázky se v průběhu sběru dat měnily v závislosti na tom, co se mi zdálo nejvíce zajímavé a čemu přiřadili důležitost v rozhovorech i mí informátoři. Nakonec jsem pro svůj výzkum zvolila metodu tématické analýzy, která zároveň vychází ze zakotvené teorie (grounded theory), takže se v mé analýze objevovaly prvky i této metody (Hendl, 2016, s. 265). Tématickou analýzu jsem si vybrala především proto, protože je velmi pružná a nevázaná na určitou teorii nebo typ epistemologie (Hendl, 2016, s. 264). Lze tedy v rámci této analýzy postupovat intuitivně a kreativně a snadno se propojuje s jinými kvalitativními metodami analýzy (Hendl, 2016, s. 264).

V rámci tématické analýzy jsem si vymezila datový korpus, který zahrnoval všechny vzniklé rozhovory a jejich doslovné přepisy (Hendl, 2016, s. 265). Dále jsem dle této metody generovala počáteční kódy (Hendl, 2016, s. 267). V rámci tvorby těchto kódů jsem se nechala inspirovat právě zakotvenou teorií a použila otevřené kódování, kdy jsem si označovala celé věty nebo slovní spojení, které se týkaly mých výzkumných otázek (Strauss, Corbinová, 1999, s. 42-52). Tyto označené kódy jsem poté pojmenovala, aby byly nazvány podle toho, co reprezentují. Z těchto pojmenovaných kódů jsem si poté vytvořila jednotlivá témata, která jsem si pojmenovala podle toho, co reprezentují (Hendl, 2016, s. 267). V zakotvené teorii se těmto celkům říká kategorie, a právě v tomto okamžiku jsem se od zakotvené teorie odklonila a upřednostnila žargon tématické analýzy, která mi do mého výzkumu více pasuje (Strauss, Corbinová, 1999, s. 42-52).

2.5 Sebereflexe, etika výzkumu

Jednoznačně jedno z největších a nejzásadnějších témat, které jsem během svého výzkumu řešila, byla etika výzkumu. Konkrétně nejvíce jsem řešila tematiku toho, jak svůj výzkum a svou práci interpretovat a napsat, abych zároveň nepoškodila osobu mého informátora. Hrešanová ve svém textu uvádí, že bychom měli především na prvním místě dbát na bezpečí svých

informátorů, a že naše práce a výzkum by se měli především odvíjet od potřeb informátora (Hrešanová, 2004, odst. 45). I když mnoho autorů se vymezuje proti etickým kodexům, které nějakým způsobem omezují naši práci ve prospěch informátorů (Hrešanová, 2004, odst. 66), rozhodla jsem se je následovat. Dle směrnice CASA 2008, kde upozorňují mimo jiné na to, že zájem antropologa by měl být především respekt a zájem o zachování soukromí respondenta (CASA, 2008). Rozhodla jsem se tedy, že každý informátor dostane pro účely této práce své smyšlené jméno, kterým je budu v této práci označovat. Každý informátor byl dále seznámen s tím, že rozhovor bude nahráván a následně byl dotázán, zda mu to vadí, či ne. Dále jsem informátory ujistila, že kdyby na jakoukoliv otázku nechtěli odpovídat, budu jejich požadavek respektovat.

Jako další eticky problematickou část, jsem narazila na téma odměny pro respondenta za rozhovor. Například v textu od Jany Havlíkové jsem se nechala inspirovat názorem, že za ochotu přispět svým příběhem do výzkumu by měl respondent obdržet něco nazpět (Havlíková, 2004, odst. 21). V jejím textu se konkrétně uvádí jak vnitřní odměna, která se většinou projevuje tím, že se respondent chce sám vyprávět a odměnou mu tedy je, že někdo je ochoten naslouchat a má zájem o jeho příběh (Havlíková, 2004, odst. 22). Pokud však tato vnitřní motivace chybí nebo je příliš slabá je vhodné přistoupit k finanční odměně, která je často problematická a v mém případě statutu studentky si finanční odměny nemohu ani dovolit (Havlíková, 2004, odst. 23). Vzhledem k tomu, že je toto jeden z prvních větších výzkumů, nevěděla jsem při vstupu do terénu, jak se zachovat. Vzhledem k tomu, že jsme se setkávaly s mými informátory v kavárnách, rozhodla jsem se, že jim nabídnu zaplacení účtu za objednané občerstvení, a pokud přijmou mou nabídku, útratu zaplatím.

Další téma, které bych zde v této kapitole chtěla zmínit je fakt, že jsem do terénu vstupovala částečně jako insider, a své zainteresování do tématu jsem odhalila i před samotnými informátory. Jsem si tedy vědoma toho, že mohlo dojít k určitým zkreslením v rámci rozhovorů, a že tedy jsem získala jinak znějící data a jinou perspektivu, než by získal nezainteresovaný výzkumník. Zvolila jsem toto téma i přesto, že jsem věděla, že do terénu půjdu jako insider z důvodu toho, že jsem viděla více pozitiv než negativ v rámci celkového vyznění mé práce. Měla jsem snazší přístup do terénu, rozhovory probíhaly na přátelštější rovině a celkově mé povědomí o daném tématu je, troufám si říci, širší a celistvější.

3. Zjištění

Získaná data ze sedmi rozhovorů, které jsem provedla se svými informátory, jsem analyzovala dle tématické analýzy, jak jsem již popsala výše. V rámci této analýzy jsem identifikovala desítky kódů, které jsem poté seskupila do deseti kategorií, které se týkaly celkově postojů k životnímu stylu Zero Waste. Těchto deset kategorií představuje obecné pojmenování prožitků a vnímání prostoupené motivacemi a přínosy životního stylu Zero Waste právě informátory žijícími tímto životním stylem. Tyto kategorie by měly představit životní styl Zero Waste v komplexním obrazu toho, jak Zero Waste může být vnímáno. Zároveň bych chtěla upozornit, že všechny kategorie, které jsou níže popsány jsou vzájemně propojené v jednotlivých příbězích informátorů a žádná neexistuje sama o sobě samostatně.

3.1 Zero Waste jako...

V této podkapitole bych ráda představila kategorie, které jsem v rámci analýzy vytvořila a které mapují pohled, jakým na životní styl Zero Waste pohlízejí sami informátoři.

3.1.1 Konverze-cesta k Zero Waste

První kategorií, s níž chci započnout mapování a vyprávění o životním stylu Zero Waste, je kategorie zabývající se vnímání Zero Waste jako určitou konverzi nebo změnu ve svém myšlení. Tuto změnu moji informátoři definovali jako určitý moment, který je definován jako okamžik, který je důležitý právě na cestě k ekologickému způsobu života. Tímto tématem se zabývali především v kontextu popisu toho, co pro ně Zero Waste znamená a jakým způsobem ho vnímají. V rámci těchto otázek jsem zaznamenala tyto odpovědi:

„[...] že jakoby ten začátek toho je v nějaký změně myšlení, že vůbec nad tím začnou ty lidi uvažovat.“ (Eva)

„Už jenom to, že nad tím ten člověk přemýšlí, že mu to není buřt, to je krok dobrým směrem.“(Sára)

„To jsou takové věci, jako když už chci být Zero Waste, tak musím nějak začít myslet dál.“(Jiří)

Mohli bychom tento moment pojmenovat v kontextu náboženské terminologie, v rámci které se pohybuje například Hana Librova, která používá pojem „ekologické konverze“ ve své knize

ve spojení s teologickým diskurzem o ekologické otázce světa jako o určité možné nápravě nebo obrácení a proměně srdce vstříc k přírodě (Librová, 2016, s. 61). Pojem ‚ekologické konverze‘ používá také Vojtěch Pelikán ve svém článku o ekologické konverzi katolické církve a papeže Františka (Pelikán, 2015, s. 7). Pelikán o tomto pojmu hovoří jako o určitém obratu a uvědomění, že jsme přírodu v minulých letech zanedbávali a uvědomujeme si její důležitost v rámci celé společnosti lidí (Pelikán, 2015, s. 7-10). V rámci tohoto výkladu můžeme o určité konverzi hovořit i v případě mých informátorů, kteří díky určitým událostem v jejich životě došli k obratu v ekologicky příznivý životní styl. Události nebo momenty, které však vedly k této konverzi jsem bohužel v mém výzkumu nedokázala rozklíčovat, myslím si však, že tato zjištění by mohla být velmi zajímavá a podnětná pro další pokračující výzkumy.

Často právě tento obrat v myšlení nebo určitá konverze k ekologičtějšímu způsobu života vede k uvědomění si vlastních priorit, uvědomění si, že nejsme na této planetě sami a uvědomění si, že materiální statky nám nemohou přinést trvalé štěstí. Zde jsou výpovědi mých informátorů na otázku, jak změnilo Zero Waste jejich život, které toto mé tvrzení potvrzují:

„Vůbec přemýšlet nad tím, co děláme a jaký to má dopad.“ (Sára)

„[...] a hlavně pro mě bylo zásadnější jako to uvědomění, že jako věci nebo prostě celkově materiály mě nemůžou udělat šťastnou, když mi bylo 16, tak jsem si myslela, že až budu mít tuhle tu kabelku, tak prostě všichni mě budou obdivovat a všichni mi budou závidět a já budu nejšťastnější na světě, a co se nestalo, protože potom když jsem měla tu kabelku, tak někdo jiný si koupil trošku lepší kabelku a zase, kdo záviděl, já.“ (Viktorie)

„Snažím se dělat a nezpůsobovat něco někomu, co bych nechtěl, aby někdo způsobil mě.“ (Jiří)

Pokud se zaměříme na poslední příspěvek od Jiřího, můžeme v této změně myšlení spatřit myšlenku, kterou Hans Küng nazývá Zlatým pravidlem náboženství, kdy dle jeho slov jedním z nejzásadnějších pravidel lidského života by mělo být: „Co chceš, aby druzí činili tobě, to čin také ty jim!“ (Küng in Heczko, [online], 2005).

Obecně si tedy můžeme všimnout, že díky tedy určité změně a konverzi v myšlení dospěli mí informátoři k posunu v osobnostním rozvoji blíže ke štěstí a naplnění.

3.1.2 Snaha o změnu (světa)

Další kategorií, která přímo navazuje na předchozí kategorii ‚konverze‘, vyjadřuje určité motivace mých informátorů. Motivací je v tomto kontextu myšlen určitý hnací motor, který nutí jednotlivce zajímat se o životní prostředí a snažit se minimalizovat svou ekologickou stopu v rámci odpadu a celkově chemikálií a jedovatých plynů. Obecně jsem tento aspekt nazvala ‚snaha o změnu‘, ale jak uvidíme níže, tato snaha je podmíněná dalšími aspekty, a je tedy komplikovanější, než se na první pohled zdá.

Celá tato kategorie vychází především z dotazů na téma motivací k životnímu stylu Zero Waste, kdy informátoři v rozhovoru vysvětlovali, proč tímto životním stylem žijí. Dále se o snaze o změnu zmiňovali také v rámci praktického popisu tohoto životního stylu nebo také popisu vztahu k přírodě.

Komplexně o změnách, které si informátoři přejí učinit alespoň ve svém okolí, vyprávějí tyto útržky z rozhovorů. Informátoři na otázku o motivacích k životnímu stylu Zero Waste odpovídají takto:

„Jo tak to budou hlavně, že vím ty dopady, který to má a věřím tomu, že každý to může trošku ovlivnit.“ (Eliška)

„Já to dělám, protože si myslím, že když se k sobě budeme chovat všichni mezi sebou hezky, tak se nám tady bude lépe žít a nemyslím si, že máme právo na to té přírodě ubližovat a jenom to z ní vysávat.“ (Sára)

„Jako to hnutí za přírodu mě přijde hrozně sympatický v tom, že prostě, když letím jednou za x let tím letadlem na tu dovolenou, tak se tam chci koupat v čistém moři a nechci tam mít vedle sebe místo racků a medúz, tak tam nechci mít plasty a igelitový pytlíky.“ (Natálie)

Slečna Sára na doplňující otázku, jaký má vztah k přírodě, odpovídá takto:

„Proč já jako člověk bych přírodě měla ubližovat nebo si z ní něco brát navíc a brát jako že mi to patří. To mi právě vadí ten přístup, jak my drancujeme všechno a máme pocit, že jsme páni všeho, a že si můžeme dovolit všechno.“ (Sára)

Jak můžeme vidět z těchto úryvků, motivace pro životní styl Zero Waste plyne ze snahy změnit například stav přírody, ve které se v dnešních dnech nachází, nebo smýšlení lidí vůči přírodě, ale i vůči jeden druhému, které je dle mých informátorů špatné.

3.1.2.1 Strach z dopadu na lidstvo

Za těmito snahami o změnu leží však ještě jiný a mnohem silnější ‚motivátor‘, který žene mé informátory k ekologickému stylu života. Je jím strach z dopadu na lidstvo, které neekologické chování lidí může mít. Na otázku, jaké jsou jejich motivace, odpovídají:

„[...] že po mě není potopa, a že prostě co jsme si tady natropili, ona se s tím dokáže vypořádat, ta příroda, ale nejsem si jistá, jestli se s tím dokáže vypořádat způsobem, který nám bude příjemný. A už to vlastně začalo, už jsou oblasti v Americe, co bylo teď Chicago, extrémní zima, extrémní teploty, změny teplot o desítky stupňů celsia i já nevím, jiný kontinenty a jiná místa, zase extrémní sucho teplo, vidíme to i u nás, teď byly poslední 3 roky dost teplý a nebylo vlastně jaro, přišlo rovnou léto, bylo to takový, a tady těch věcí si myslím, že bude přibývat a že celá ta činnost lidstva k tomu přispívá.“ (Eva)

„Já jakoby vlastně i zachovat něco pro ty budoucí generace, jakože tím, že česká republika měla tu smůlu, že my jsem v 90 letech měli ty teplárny, ničili jsme lesy, máme zničenou půdu, vodu, vlastně snažit se i zanechat něco lepšího.“ (Jiří)

„Ty skládky jsou časovaná bomba, nikdo neví, kdy se to protrhne ty průsaky těch koktejlů, protože ne každý třídí baterky, ne každý třídí všechno, tak to je šílená chemická směs.“ (Jiří)

Pojem strachu z dopadu na lidstvo se objevoval i při vyprávění o vztahu k přírodě, který je v případě mých informátorů většinou velmi silný.

„Když se řekne příroda a vztah k Zero Waste, tak si představím, takový ten smutný obrázek té zelené planety a vedle toho té černé planety a já bych se té černé planety nechtěla dožít a nechci, aby se jí dožily ani moje děti a vnoučata a pravnoučata, takže se snažím dělat něco pro to, aby ta příroda byla furt jako zelená, abychom neničili tady přírodu, a to co máme, protože to, co máme, tak to je tady jediný, až to tady bude celý zastavěný, tak budeme mít hovno.“ (Natálie)

„A takže jsem měla potřebu tu přírodu chránit, jako nějak jí neublížovat, že je to přece hezký, tak jak to je, ty zvířátka, čistá voda, plus asi jsem docela ovlivněná těma americkýma filmama, že kde teda se zaměřují na tu eko, a vždycky že nějak znečistí nějaká zlá společnost tak a jak je to prostě problém a proti tomu bojují.“ (Sára)

Jak můžeme vidět, právě jedna z motivací k tomu, dělat změny v rámci životního prostředí, je například strach z dopadu na lidstvo. Vidíme, že mí informátoři se vyjadřují v kontextu změn počasí, znečištěné a kontaminované vody, půdy a ovzduší, zničení přírody jako takové nebo nebezpečnosti skládek jako takových. Tuto motivaci jsem vnímala jak nejsilnější a nejvíce zastoupenou ve vyprávění mých informátorů, avšak není rozhodně jedinou, která ovlivňuje chování jednotlivců.

3.1.2.2 Přirozená součást života

Další je například motivace, která dle výpovědí informátorů pramení z určité přirozenosti, kdy jedinec má ekologické chování zakódované ve své osobnosti, a tedy nepřipadají mu určité životní postoje zvláštní nebo objevné.

Tyto citace vznikly při rozhovorech, kdy jsme hovořili o tom, jak životní styl Zero Waste v podání mých informátorů vypadá, jak ovlivnil jejich život, nebo jaký mají vztah k přírodě.

„Těžko se to, tedka se mi to těžko říká, že vlastně nevím, co je vlastně jinak, že to беру už jako součást.“ (Eliška-v rámci Zero Waste)

„[...] protože já jsem jako vždycky byla šetřivá, že jsem prostě proč si něco kupovat, když to někdo má a můžu si to půjčit.“ (Petra)

„[...] takže ten vztah k tomu mám, že mi to přijde jako přirozený, že je to naše součást, o kterou se musíme starat, že jo.“ (Eliška-hovoří o přírodě)

„Já jsem přírodní člověk, jako vážně od přírody, já na sebe nic nepatlám, nemaluju se, neumím to [...]. Já to Zero Waste asi v sobě tak nějak mám. Já to v sobě vidím, že to v sobě mám už od mala od přírody, ani jsem netušila, že je to Zero Waste, než se to pojmenovalo.“ (Sára)

Zde můžeme vidět, že pro určité lidi, je motivace něco změnit nebo chování prospěšné pro přírodu naprosto přirozené a sami tuto přirozenost pojmenovávají. Týká se to například šetřivosti, která mé informátory vede k tomu, že se snažili zredukovat své nákupy materiálních

věcí nebo přirozené omezování kosmetických přípravků, které připadaly informátorce pro její osobu zbytečné a nepotřebné nebo také přirozený vztah k přírodě, který je tak silný, že produkce odpadu a zatěžování tak přírody chemikáliemi je pro jedince nepřijatelné. Jak říká Sára ve svém posledním úryvku, někteří informátoři mi sami sdělili, že se přirozeně celý život chovají z určitého hlediska ekologicky a na to, že se jedná o prvky životního stylu Zero Waste přišli až později.

3.1.2.3 Chování předávané z generace na generaci

Toto přirozené chování však často souviselo ještě s dalším aspektem, a to s předáváním z generace na generaci většinou od rodičů nebo od prarodičů. O tomto aspektu informátoři hovořili především ve spojení s popisem životního stylu Zero Waste, a také ve spojení se vztahem k přírodě.

„[...] takže jsme v tom byli vychovaní, v nějakým jako módu, v tý přírodě umět fungovat a z toho asi, to jsou podle mě ty základy toho, že to člověku potom není úplně jedno. Byli jsme hodně cepovaní k tomu, abychom, v životě by mě nenapadlo v lese odhodit cokoliv a tak.“ (Eva)

„Potom samozřejmě ten úklid, moje mamka je atopik, takže jsme vytírali vodou s octem vždycky, [...]“ (Sára)

„Zavírej, zhasínej, to je už od malinka, prostě topíme tak zavírej.“ (Sára)

„Heleď můj táta byl vždycky takovej šetřivej typ, takže když jsem se sprchovala minutu nad limit, tak mi klepal na koupelnu, jakože pouštím vodu, která je drahá, takže já jsem takhle vycepovaná, že s tou vodou sprcha všechno co nejrychleji, vypínat vodu na čištění zubů, takže už mi jako nepřijde, že by tam bylo co omezit. Ta generace před námi dobře nás vychovali neplýtvat.“ (Viktorie)

Z úryvků můžeme vidět, že značný vliv na názory a následný vývoj jedince měli právě rodiče nebo prarodiče, kteří svým vzorem motivovali své potomky k úspornému životu, který v dnešních dnech v určitých aspektech můžeme nazvat jako Zero Waste.

Toto mne však přivádí na úvahu v rámci výzkumu Hany Librové, který provedla právě v rámci generace, která zhruba odpovídá generaci rodičů a prarodičů mých informátorů. Hana Librová identifikovala dvě skupiny lidí, kteří žijí ekologicky příznivým způsobem života, a to ‚Pestré‘ a

„Zelené“. „Zelení“ jsou ti, kteří žijí ekologicky příznivým způsobem života, protože nechtějí ubližovat přírodě a chtějí minimalizovat svou ekologickou stopu. Naopak „Pestří“ jsou ti, kteří sice žijí ekologicky příznivým způsobem života, ale z úplně jiných důvodů a často si své příznivé chování vůči přírodě ani neuvědomují (Librová, 1994, s. 120-130). Právě skupina „Pestrých“ mne přivádí na myšlenku, zda právě rodiče a prarodiče mých informátorů spadají do této skupiny, vzhledem k tomu, jak jsou jejich praktiky popisovány v úryvcích výše. Můžeme tedy říci, že určitá část lidí, kteří žijí životním stylem Zero Waste jsou potomci „Pestrých“, dle konceptu Hany Librové? Máme tedy zde co do činění s mladou generací „Zelených“, kteří přicházejí ovlivněni výchovou „Pestrých“?

3.1.3 Dobrovolná skromnost, boj proti konzumnímu způsobu života

Všechny výzkumy, které jsem zmínila v teoretické části mé práce a které se týkaly ekologicky příznivého způsobu života nám představují určité aspekty, které se s tímto životním stylem pojí. Jeden z nejzásadnějších momentů je však bezesporu termín umírněné spotřeby, boj proti konzumnímu způsobu života nebo také termín dobrovolné skromnosti.

Můj výzkum nebyl výjimkou, a i zde se objevily prvky dobrovolné skromnosti.

Všechny citace níže, které vznikly v rámci provedených rozhovorů pocházejí z kontextu otázek, které se zaměřovaly na praktický popis toho, jak konkrétní jednotlivé podoby životního stylu Zero Waste vypadají nebo byly vysloveny v kontextu popisu jeho vnímání.

Když se podíváme na výpovědi mých informátorů, dobrovolná skromnost, umírněná spotřeba nebo chceme-li boj proti konzumnímu způsobu života je nedílnou součástí vnímání jejich životního stylu Zero Waste. Nejvíce radikálním a nejvýraznějším tvrzením v rámci umírněné spotřeby zazněl od informátorky Petry:

„S jídlem to mám primárně tak, že se snažím nenakupovat vůbec [...].“ (Petra)

Jako nejvýraznější ho hodnotím proto, protože Petra tvrdí, že svou spotřebu minimalizovala a nahradila natolik, že nenakupuje v určitých aspektech jejího života vůbec a věci, které nutně potřebuje k životu se snaží získat jiným způsobem, než je nákup nového.

„V práci jako běžně projdu ledničku, když už to je po expiraci nebo se blíží expirace, tak to přesunu k sobě domů do ledničky a hnedka mám co jíst. A potom foodsharingy, to se mi taky

podarí občas sehnat docela dobrý věci, potom jsem rodině řekla, že když nebudou vědět, co mi dát jako dárek k jakékoliv příležitosti, tak mi mají dát něco k jídlu. A jako takhle mi dávají zásoby a potom taky spousta věcí někde roste, takže se snažím to posbírat.“ (Petra)

Toto tvrzení podporuje také komentář Jiřího:

„Kosmetiku vlastně nepoužívám, jsem atopik, u ničeho dlouho nevydržím, tak jsem si řekl, že nepotřebuju nic, takže ani holení nepoužívám pěnu, mám prostě strojek.“ (Jiří)

Zde můžeme vidět další případ umírněné spotřeby, která vede až úplnému odstranění věcí ze života jednotlivce, které však dříve používal.

Dalšími případy umírněné spotřeby, které se často objevovaly, jsou založeny na redukci věcí v životě jednotlivce, které jedinec vlastnil a používal, ale zjistil, že je ke svému životu nepotřebuje. Dokazuje to například vyjádření Petry, která hovoří o své situaci v rámci vlastnění automobilu:

„Měla jsem a už nemám, jsem uznala, že ho nepotřebuju (auto).“ (Petra)

Nebo další příklad Jiřího:

„Já už jsem si nekoupil nový notebook, ale raději jsem si koupil lepší mobil, už vím, že v tom mám foťák, tak ho nemusím kupovat, MP3 nekupuju, notebook nekupuju. Já už se snažím jako, a co si budeme nalhávat, dneska musíme mít na všechno nějaká elektrický přístroj.“ (Jiří)

„Takže jsem chtěla zase jinou, takže jsem zjistila, že tudy cesta nevede a že prostě celkově ty věci, značkové věci a prostě cokoliv, všechno se snažím minimalizovat jenom na to co potřebuju.“ (Viktorie-vyprávěla historku o nové kabelce, o které si myslela, že jí udělá šťastnou)

Tento způsob aplikování umírněné spotřeby je velmi propojené s třetím typem, který jsem rozlišila, a to je nahrazení něčeho stávajícího alternativou, která je více ekologicky příznivá.

„[...] to jsem si taky načítala spoustu věcí o tom v jakých podmínkách se vyrábí oblečení, kolik se ho vyhodí, proč je potřeba platit tak málo a podobně takže jsem spíš nakloněná takovým těm lokálnějším výrobcům a případně tomu ‚votočvohoz‘.“ (Eliška)

„[...] nad těma věcmi víc přemýšlím, co by šlo udělat jinak a líp.“ (Petra)

„Prostě pro mě to je jenom jiný způsob, jak zodpovědněji konzumovat to, co musím konzumovat.“ (Viktorie)

Tento typ umírněné spotřeby nám tedy představuje snahu o to, aby nákupy a věci, které tito lidé vlastní, byly co nejvíce ekologické tedy v tom smyslu, že jsou například koupené z druhé ruky nebo se snaží nakupovat zodpovědněji například bez zbytečného obalu.

Hana Librová definuje dobrovolnou skromnost jako jev, který se často projevuje tak, že se lidé sami od sebe dobrovolně vzdávají věcí, bez kterých se v životě obejdou a jejímž odstraněním příznivě přispějí k řešení ekologické otázky přírody (Librová, 1994, s. 89-132). V tomto kontextu můžeme tedy říci, že Zero Waste životní styl je založený právě na dobrovolné skromnosti, která může mít ať už podobu úplného vyřazení některých věcí z našeho života, redukci těchto věcí nebo může mít podobu více udržitelné a ekologické alternativy.

3.1.4 Úspora peněz

Právě v rámci tématu dobrovolné skromnosti a ve spojení s umírněnou spotřebou se často objevovala v našich rozhovorech i otázka financí, která s nákupem materiálních statků velmi úzce souvisí. Často byly finance diskutovány skrze určitou úsporu peněz.

Tato kategorie i citace přiložené jako důkazní materiál vyšly z kontextu porovnávání konvenčního způsobu života a toho Zero Waste. Mí informátoři tedy popisovali to, co jim přijde jako nejdůležitější rozdíl mezi těmito dvěma životními styly.

Úspora peněz je tedy jedním z atributů, kterým je Zero Waste často definováno a někteří z mých informátorů mi tento aspekt předkládali i jako jedno z pozitiv, které na tomto životním stylu oceňují:

„Přijde mi to levnější, hlavně že toho člověk spoustu ani nepotřebuje.“ (Petra)

„Já bych řekla, že se na tom dá ušetřit strašná spousta peněz [...].“ (Petra)

„Tak je to rozhodně levnější, stačí ti voda, ocet a soda a máš s tím umytý všechno. Maximálně ten jelen nebo když si vezmeš ty prášky na praní, tak kilo prací sody i v tom ‚bezobalu‘ stojí 27 korun, takže do toho nastrouháš kokosový mýdlo nebo jakýkoliv jiný mýdlo, co ti vyhovuje, a pereš, opláchněš to v octu zase, jako tam ušetříš.“ (Sára)

„[...] a vím, že jako před tím jsem si kupovala víc fancy zbytečností sladkostí anebo různých snacků a čeho všeho, což je jedna věc v takovémhle pytlíčku a stojí to 60 korun, a ještě ty různé

veganský speciality jsou mnohonásobně dražší. Takže člověk jako ušetří na tom, že si přestane kupovat ty nesmysly.“(Viktorie)

Můžeme tedy říci, že úspora peněz jde určitým způsobem ruku v ruce s umírněnou spotřebou a dobrovolnou skromností lidí, kteří žijí životním stylem Zero Waste, ať už ve smyslu toho, že určité materiální věci nenakupují vůbec nebo jejich spotřebu redukovali nebo ve smyslu toho, že nakupují věci, které vydrží sloužit delší dobu, tím pádem se z finančního hlediska po uplynutí určité doby jejich nákup vyplatí.

Kathryn Wheeler ve svém výzkumu uvádí situaci, kdy její informátor Bryan žil ekologickým způsobem právě proto, aby ušetřil nebo dokonce vydělal peníze (Wheeler, 2017, s. 13-14). V mém výzkumu se tento ekonomický aspekt také objevil, i když z většiny nabýval jiné formy než právě ve výzkumu Wheelerové. Jak můžeme výše vidět, často je o tomto aspektu vyprávěno spíše formou vedlejšího výsledku dobrovolně skromného života než jako hlavní motivace k tomuto životnímu stylu. Toto ale neplatí pro informátorku Petru, která vypověděla: „[...] protože já jsem jako vždycky byla šetřivá, že jsem prostě proč si něco kupovat, když to někdo má a můžu si to půjčit.“. Podobně se vyjádřil také informátor Jiří, který řekl: „Já se snažím více žít ekonomicky.“. Můžeme tedy vidět, že úspora peněz a zisk peněz může být vnímána jako jedna z motivací k životnímu stylu Zero Waste, jako tomu je podobně ve výzkumu Wheelerové.

3.1.5 Módní trend/prostředek sebe prezentace

„Je to vlastně imagovka. Je to jako iphone, něco, co musím mít, a když to opadne, tak se toho rychle zbavím, už v tom nebudu pokračovat, protože to není to, co chci dělat.“ (Jiří)

Takováto vyjádření na účet životního stylu Zero Waste padala poměrně často. Mnozí mí informátoři se skrze takováto vyjádření domnívají, že pro spoustu lidí je právě Zero Waste spíše určitým prostředkem sebe prezentace a módním trendem.

Tyto výpovědi vznikaly často velmi spontánně ze strany informátorů, kteří tato vyjádření vyslovovala v kontextu popisu reakcí na jejich životní styl nebo v rámci jejich vnímání tohoto životního stylu. Často jsem se však na toto téma sama doptávala, protože po několika rozhovorech se toto téma zdálo být jako velmi důležité.

„Určitě ten trend tam určitě je, je to určitá móda, ale mě to přijde, že je to fajn.“ (Eliška)

„Řekla bych, že velká část lidí to dělá proto, aby byli zajímavý.“(Petra)

„Občas si trochu dělám legraci sama ze sebe, že s čím začnu, tak to se během pár let stane módním trendem a já jsem ráda.“(Natálie)

Jak můžeme vidět, hodnocení toho, že Zero Waste je určitým módním trendem se však často setkává spíše s kladnou odezvou mých informátorů. Jak si můžeme všimnout u výpovědi slečny Elišky a Natálie, tak zde je přímo řečeno, že fakt, že je Zero Waste módní trend považují za kladné často právě ve smyslu toho, že módní trendy, které jsou prezentovány na sociálních sítích kladně působí v rámci osvěty tématu ekologie. Co se týče záporných a negativních komentářů na toto téma, jak si můžeme všimnout například u prvního výroku Jiřího, tak ty se týkají například právě neudržitelnosti, kterou s sebou nese právě motivace módního trendu. Proti tomuto výroku se však staví komentář Natálie:

„Prostě jestli mě někdo osočí, že to je módní trend, že to není udržitelný, tak tohle je věc, která udržitelná je.“(Natálie)

Dokonce jedna z informátorek sama přiznala, že se s těmito pohnutkami v závislosti na módních trendech a určité touze po sebezprezentaci na sociálních sítích potýkala:

„V té době před těma více než 2 rokama jsem měla jako takovýhle přístup, jako chtěla jsem to šířit, ale zároveň jsem těm lidem, o kterých jsem věděla, že to nikdy nebo ne nikdy, ale že je to nezajímá, tak jsem jim chtěla ukázat, že já jsem lepší.“ (Viktorie-odkazuje na svou aktivitu na sociálních sítích)

Právě touto problematikou se zabývala Librová v článku, kde komentuje výsledky studie Wilmy Aarts, která v rámci výzkumu v Holandsku mezi lidmi z vyšší ekonomické třídy přišla na to, že ekologicky příznivý způsob života byl často volen právě proto, aby se tito lidé lišili od většinové společnosti, která je vysoce konzumní, a tím ukázat svou jinakost (Aarts in Librová, 1997, s. 128). Toto tvrzení můj výzkum ani nepotvrzuje ani nevyvrací. V rámci výpovědí mých informátorů nebylo řečeno, že by se chtěli vyloženě lišit od většinové společnosti, avšak připouštějí, že určitá propast nebo určitá chuť dělat něco jinak je v jejich chování přítomna.

Můžeme tedy říci, že mí informátoři se shodují na tom, že Zero Waste se stalo určitým módním trendem a že spousta lidí tímto životním stylem žijí právě proto, že je to moderní, avšak již se neshodují na tom, zda považují tuto skutečnost za pozitivní nebo negativní.

3.1.6 Osvěta

V rámci rozpravy nad módním trendem, kterým Zero Waste pro mé informátory opravdu je, je také důležité téma osvěty, kterou mí informátoři zmiňovali velmi často. Ať už právě ve spojení s módou a sociálními sítěmi nebo o osvětě, kterou se snaží oni sami šířit do svého okolí a ovlivňovat tak svou rodinu a přátele právě ekologickým směrem.

Tyto výpovědi týkající se osvěty, které můžete vidět jako citace níže, padaly často velmi spontánně při diskotování o motivacích k tomuto životnímu stylu. Vzhledem k tomu, že se však toto téma zdálo po prvních rozhovorech jako velmi důležité, začala jsem se na téma osvěty a ovlivňování okolí doptávat.

V první řadě mí informátoři zmiňovali fenomén nedostatečné osvěty, která dle nich zapříčiňuje neekologické chování většiny populace.

„[...] ona se nad tím zamyslela a došlo jí to, ta osvěta by taky dala lidem hodně. Já jsem vůbec netušila, že plasty se házou do oceánu, taková prasárna, každou minutu, že tam nějaký kamion vyloží, to mi přijde úplně nechápu, kdo s tím přišel, koho to mohlo napadnout. To je hrůza.“ (Sára-slečna vyprávěla historku o své kamarádce, která si uvědomila nebezpečí jednorázových obalů)

„Já jako věřím, že spousta lidí jenom to nedomyslí, možná kdyby viděli i v praxi a do důsledku, jak to je, já si myslím, že třeba už jenom návštěva třídírny nebo tohle by mohla být moc zajímavá a spouště lidem něco přinést. Lidi si to neumějí představit. Oni vidí jenom černou díru, že tam může hodit co chce a ono to zmizí.“ (Sára)

„Já třeba věřím, že i kdyby na té Nově ve Snídani s Novou, já to vidím na babičce, ta, co řeknou na Nově to je svatý, co si přečte v Sedmičce to je taky svatý, takže kdyby i tyhle média se do toho více zapojili.“ (Sára)

Tento domnělý nedostatek osvěty v médiích nebo na sociálních sítích je však kompenzován osvětou z hlediska samotných informátorů. Často se v rámci tohoto tématu zmiňují, že se snaží

své okolí motivovat k ekologicky příznivějšímu způsobu života. Tyto výpovědi vznikaly v kontextu otázek na reakce okolí na jejich životní styl nebo výjimečně v kontextu vlivu sociálních sítí.

„[...] já třeba ty sociální sítě využívám k tomu, že právě sdílím nějaký zajímavý věci, aby se to dostalo k více lidem.“ (Eliška)

„[...] ale jako alespoň jsem je donutila třídít odpad. Takže alespoň něco.“ (Petra)

„Jedna kamarádka mě vždycky představuje, že to je ta, kvůli které jsme začali celá rodina třídít odpad.“ (Sára)

„V jedné práci mi říkali terorista. Já jsem chodil a prostě jsem opravdu se snažil naučit ty lidi základní návyky. Tím že pocházím z Ostravska, tak tam se dávají kovy a plasty dohromady, takže když vyhazuješ tu šlehačku v tom obalu, tak to vyhodíš do toho plastu, z toho se něco udělá jiného třeba páničku za 5 let.“ (Jiří)

„A kamarádky na to motivuju myslím si že na to zatím slyší, už jsem zlákala hrozně moc lidí kolem sebe a zatím se to všem líbí, takže jsem spokojená.“ (Natálie)

Zároveň však v rámci této osvěty, která by se na první pohled mohla zdát příkrá a nucená, jsem nezaregistrovala žádný nátlak spíše naopak. Ve výzkumu jsem zjistila, že většina dotázaných se snaží předávat informace o ekologicky příznivém stylu života velmi jemně a nenuceně a spíše se snaží ukázat svůj život, své postoje a nechat druhému prostor na vlastní názor a rozhodnutí:

„[...] tak se snažím vysvětlovat nějakou nenásilnou formou, [...].“ (Sára)

„Jako já hlavně se nesnažím lidi měnit, jenom vlastně ukázat ten opačný pohled, že vlastně jestli nechceš mít za barákem lomy a kamenolomy, ale tím umožníš že na opačné straně světa nějaká malá holčička pracuje v tom dolu a musí vynášet ten koš s tou železnou rudou z toho jo. To je moment kdy si to uvědomí no.“ (Jiří)

„[...] takže jsem se snažila jenom to nějakým způsobem nabídnout.“ (Sára-myslí nabídnout alternativu životního stylu právě v podobě Zero Waste)

„[...] já jim třeba řeknu, jaký jsou možnosti, dám jim na to jiný názor, ale snažím se, aby si k tomu ty lidi došli, protože si myslím, že tlačit někoho někam je absolutně bez výsledku.“
(Natálie)

Osvěta se tedy ukázala jako důležitým aspektem životního stylu Zero Waste, ať už v rámci nespokojenosti s tím, že je jí nedostatek nebo právě snahy rozšířit ekologické povědomí do širšího okolí samotných informátorů. Toto šíření je však prováděno na velmi jemné a nenásilné bázi. Toto dokládají výpovědi mých informátorů, ale i například přednáška Bey Johnson, na které se autorka snaží spíše předložit svůj příběh a ukázat publiku, jaké pozitivní přínosy může Zero Waste životní styl přinášet a nesnaží se za každou cenu přesvědčit posluchače o své pravdě (Johnson, [online], 2016).

3.1.7 Spirituální/náboženský aspekt

V provedených rozhovorech se také často objevoval aspekt spirituality, který byl však často těžko komunikovatelný, ale prostupoval u některých informátorů celým rozhovorem. Forma spirituální stránky Zero Waste byla často velmi nejasně formulovaná, avšak si myslím, že je to velmi důležitý moment, který stojí za to zmínit a dále rozvinout.

Často tato vyjádření vycházela v kontextu motivací k životnímu stylu Zero Waste, a v kontextu vztahu k přírodě jako takové. Často jsem se na tuto spirituální stránku více doptávala, když jsem zachytila její přítomnost, abych se dozvěděla více.

Nejčastěji byly spirituální zkušenosti a prožitky v rámci Zero Waste formulovány takto:

„[...] jsem vždycky měla takovou potřebu poděkovat tomu zvířeti, že teda umřelo, abych já si tady mohla něco jako dát.“ (Eliška)

„V podstatě jako vnímám přírodní síly a jak působí a takhle.“ (Petra)

„Co pro mě ta příroda znamená, určitě to je nějaký duchovní spojení, a to je i s tou homeopatií a celou filozofií duchovna a více takových jako empatických částí té přírody.“ (Natálie)

I když se na první pohled může zdát, že jsou všechny výše zmíněné výpovědi rozlišné, jednu pojící myšlenku v nich přesto spatřuji. Je to myšlenka určitého spojení člověka s přírodou, se zvířaty, s rostlinami, které je vlastně určitou podstatou našeho života na Zemi. Eliška nám svým komentářem ukazuje, že vnímá spojení se zvířaty tak silně, že je pro ní nepřípustné

konzumovat jejich maso. Také Natálie hovoří ve spojení se Zero Waste o určitém duchovním poutu s přírodou, ke které by měla přistupovat empaticky a s pokorou. Petra zase zmiňuje víru v nadpřirozené síly přírody. Všechna tato vyjádření korespondují s myšlenkami Brona Taylora, který ve své knize hovoří o ekologické spiritualitě tedy konkrétně o termínu ‚Dark Green Spirituality‘, který se vyznačuje tím, že lidé vnímají a věří v určité propojení s jinými živými i neživými objekty na této planetě a podle toho se také snaží uzpůsobit své chování (Taylor, 2010, s. 1-71). V rámci tohoto termínu se také Taylor zmiňuje o víře v nadpřirozené síly a bytosti, což nemusí být nutně podmínkou, ale přirozeně se tento fenomén vyskytuje (Taylor, 2010, s. 1-41). Má zjištění tedy do jisté míry potvrzují myšlenky Taylora, i když má zjištění nejsou tak propracovaná jak jeho a často jsou to pouze zmínky jednotlivých informátorů, a to z důvodu toho, že se mi nepodařilo s mými informátory více vykomunikovat a rozvést dané myšlenky.

Myšlenka, která byla ojedinělá, ale natolik silná a zajímavá, že jsem jí sem zařadila byla myšlenka čistě náboženského charakteru, a to od informátorky Elišky, která vznikla v kontextu vztahu k přírodě:

„Tak my vlastně žijeme jako evangelíci jako křesťani, [...] právě bylo řečeno že člověk má vládnout zvířatům, ale že je to vlastně úplně překroucený ta dnešní doba, že se o ně nestaráme ale využíváme je, takže to je vlastně taky hodně propojený tohle.“ (Eliška)

Tento pohled rozebírá také Hana Librová ve své knize ‚Věrní a rozumní‘, kde předkládá právě tento teologický podtext ekologického chování. Rozebírá zde tři teologické pohledy na vztah mezi člověkem a přírodou, kterými jsou ‚správce‘, ‚pastýř‘ a ‚sourozenec‘ (Librová, 2016, s. 57-71). Právě výpověď slečny Elišky je totožná s pohledem ‚pastýře‘ od Librové, který je vysvětlován tak, že člověk jako pastýř ve vztahu k přírodě jediné tehdy, kdy je jeho hlavním rysem chování altruismus právě vůči přírodě tedy rostlinám a živočichům, které považuje za slabší, nežli je on sám, a má tedy tendenci této ‚slabé přírodě‘ pomáhat a chránit ji (Librová, 2016, s. 64-67). Dá se říci, že naopak slečna Eliška projevuje nespokojenost s druhem chování, který popisuje Librová v pohledu ‚správce‘. Tento způsob chování je založený na využívání přírody ve prospěch člověka, který na přírodu nahlíží lidskou optikou, která se nebojí pokroku a technologií, avšak nedokáže dohlédnout v rámci těchto výdobytků moderní doby dále do budoucnosti a tím tak ohrožuje zvířata a přírodu jako celek (Librová, 2016, s. 62-63).

Jak je tedy vidět, Eliška se ztotožňuje v rámci těchto dvou pohledů s prvním z nich, který hovoří právě o pastýřství a pojem vlády a využívání, který je v Bibli v určitých žalmech přítomný (Ondok, 1998, s. 49), chápe negativním a kritickým způsobem.

Spiritualita je tedy v životním stylu Zero Waste přítomna, a to ať už v kontextu přírodní spirituality nebo náboženství, ale i skrze učení a posvátných textů tradičních náboženství.

3.1.8 Naplnění, radost, štěstí

V předešlých kapitolách jsme mimo jiné zmiňovali pocit štěstí a určitý pocit naplnění, který se objevoval například v rámci kapitoly o konverzi a změně myšlení. Toto téma tedy nebylo v mém výzkumu výjimkou, ale bylo zmiňováno poměrně často. Pocit naplnění, radosti a štěstí byl často zmiňován v souvislosti právě s přínosy životního stylu Zero Waste nebo také motivacemi k tomuto způsobu života. V předešlé kapitole jsme mohli vidět, jak Viktorie hovoří o určitém osobnostním posunu blíže ke štěstí nebo naplnění, pojďme se však podívat na spokojenost, pocit naplnění a radosti trochu z užší perspektivy, a to z perspektivy zaměřené na přínosy životního stylu Zero Waste:

„Jsem spokojenější, mám lepší pocit, jako spousta věcí je jednodušších, mám jako úplně jiný priority, než jsem měla dřív.“ Petra

„Asi mi to dává nějaký lepší pocit.“ (Eva)

„Radost, pocit sebenaplnění, že prostě se snažím jakoby měnit ten svět.“ (Jiří)

„Jakože protože celkově ta myšlenka nestojí na tom, že jako nějak si prospěju sama sobě, ale že prospěju těm ostatním a tomu okolí, takže mě to přináší to, že můžu přinášet něco ostatním.“ (Viktorie)

„Přináší mi to radost, radost z toho, že neprodukuju odpad.“ (Natálie)

Pocit štěstí, naplnění a radosti je tedy prostoupený životním stylem Zero Waste a často se stává podstatou toho, proč informátoři žijí tímto způsobem a proč v tom pokračují i nadále. Ať už je to dobrý pocit z toho, že neprodukují odpad, z toho, že svými činy mění svět a pomáhají ostatním, nebo z toho, že začali díky Zero Waste žít snazší a jednodušší život, který jim zpřeházel životní priority.

Ačkoliv vím, že toto téma je spíše záležitostí filosofů, dovolím si v této záležitosti citovat filosofa Fromma. Myslím si, že v kontextu jeho myšlenek životní styl Zero Waste komplexně podněcuje v rámci umírněné spotřeby či dobrovolné skromnosti a obratu k přírodě spíše k zaměření se na „být“ nežli na „mít“, a tím přináší do jednotlivcova života pocit štěstí, naplnění a osobnostní rozvoj, který je v dnešní konzumní společnosti vzácný a nenahraditelný (Fromm, 1992, s. 130-133).

Dobrý pocit a naplnění byl také často v rozhovorech obohacen i o složku zábavy, která pro informátory z životního stylu Zero Waste plyne. Často se zmiňovali o tom, že je přemýšlení nad minimalizací odpadu ve své domácnosti baví, a to i následná realizace těchto myšlenek. I takovéto momenty se s pocitem naplnění spojovaly a doplňovaly tak obrázek toho, proč je tato forma života pro informátory tak důležitá, obohacující a také dlouhodobě z vnitřního hlediska udržitelná.

„Mě to vlastně baví, (žít Zero Waste)[...].“ (Eva)

„Ze začátku mě to fakt i jako bavilo.“ (Eliška)

„Tak mě se to stalo u mě spíš zábavou nad tím přemýšlet.“ (Natálie-přemýšlet nad Zero Waste alternativami)

„[...] mě to třeba nevadí, já do toho bezobalového obchodu jdu ráda, i když nejbližší mám na ‚IPku‘, tak tam jedu ráda.“ (Natálie)

3.1.9 Komunitní sdílení

Jedním z dalších přínosů, který informátoři hodnotili velmi kladně, je komunitní sdílení, které hrálo ve vyprávění informátorů velmi důležitou roli právě ve spojení s motivacemi k Zero Waste formě životního stylu. O tomto komunitním sdílení a družení hovoří také Hana Librová ve své knize *„Věrní a rozumní“*, kde tyto vztahy v rámci ekologicky příznivého způsobu života a komunity, která se kolem něho tvoří, jsou popisovány jako hledání smyslu existence a místa ve světě (Librová, 2016, s. 58). Tento fakt, který Librová popisuje v rámci ekologických aktivistů k souvěrcům přirovnává ke vztahům mezi mladými křesťany (Librová, 2016, s. 58). Pojdme se tedy podívat na výpovědi mých informátorů a na jejich hodnocení právě komunitního sdílení a sdružování. Tyto níže zmíněné výpovědi mých informátorů byly řečeny v kontextu vyprávění

o přínosech životního stylu Zero Waste nebo také v kontextu mých doplňujících otázek, které se zabývaly mimo jiné rolí komunity v jejich životním stylu.

„Podle mě určitě oboje, hlavně na těch sociálních sítích, když je možnost té skupiny, tak že ti lidé mají tendence se sdružovat a jako navzájem si radit a podporovat se.“ (Viktorie)

„A já vám říkám sekta, ale je to takový nadnesený, ale je to fajn se setkat s takovými lidmi, který přemýšlejí stejně, a který jako chtějí trochu být ne nad věcí, ale který chtějí přemýšlet o věcech jinak než konvenční společnost. [...] Je mi s těma lidma dobře, tak jako se všema, když se mám sejít s kamarádkou, která je tak daleko, že si vyrábí i svůj jogurt a má vlastně holčičku na látkových plenkách, už jako druhé dítě, tak doufám, že to podědím jednou a řeší tyhle stejné věci, tak je to potom hezký pocit, když se vidíme a máme toho tolik společného v tomhle směru, takže si jedna druhý kupujeme věci, který jsou zaměřený tady na to, ona mi dá marmelády, který dělala její maminka, protože jich má hodně a ví, že mě to udělá radost, protože ví, že to u nás nikdo nedělá a já pak když prostě něco objednávám tak беру takový to velký balení a pak jí dosypám od sebe, tak je to moc hezký a vždycky to člověk zahřeje.“ (Natálie)

„[...] že třeba bez facebooku bych teď žít nemohla, protože tam se shlukují ty lidi, který nosí jiný boty, nosí děti na bříše nebo v hadru, to jsou úplně jiný lidi, prostě jejich děti chodí bosy nemají žádný kopejtka, chodí do bezobalového obchodu a třeba nemají kočár, to už je vrchol divnosti. Tak je ten facebook takový mentální spojení s tou skupinou lidí, a i když si říkám, že mě někdo naštvál, v tomhle, tak si pak člověk přečte 3 posty, kolik kdo ušetřil plastu a tak a hned mám z toho lepší náladu.“ (Natálie)

Mí informátoři toto komunitní sdílení vysvětlují slovy jako zajištění adekvátní motivace, ujištění, že dělají něco správného a dobrého, jako určité mentální spojení s lidmi, kteří jim jsou svými názory a svým stylem života podobní, a tedy i jako následné sdílení prožitků, ať už pozitivních nebo negativních, které je na jejich cestě potkávají. Slečnu Petru dokonce životní styl Zero Waste ovlivnil právě díky komunitnímu sdílení natolik, že dostala nabídku pracovat právě v rámci tohoto životního stylu, a to v bezobalovém obchodě, který ale z důvodu zachování anonymity informátorky nechci jmenovat ani blíže specifikovat.

Můžeme tedy říci, že komunitní sdílení nebo role komunity Zero Waste, která se shlukuje dle výpovědí informátorů především na sociálních sítích, má pro mé informátory velmi důležitou roli právě v zachování motivace, a tedy udržitelnosti tohoto životního stylu do budoucna,

protože jak uvidíme v další kapitole, Zero Waste životní styl si s sebou nese i časté morální rozepře, které nejsou velmi pozitivní v rámci pohodlí jedince.

3.1.10 Morální rozpor

Jak už bylo řečeno, v této kapitole se budeme zabývat často negativně vnímaným jevem, který se k životnímu stylu Zero Waste velmi úzce pojí. Tento jev se objevoval ve velké většině rozhovorů, u někoho jako silně negativní, u někoho o něco méně. Jedná se o jev, který jsem nazvala jako ‚morální rozpor‘, protože se zde snoubí určitá morální stránka ekologického stylu života, která má za cíl, ulevit co nejvíce přírodě a minimalizovat svou ekologickou stopu a na druhé straně zeje určitá stránka pohodlí nebo touha po využití možností, které nám dnešní konzumní společnost dopřává. Zde jsou drobné příklady z výpovědí mých informátorů, které jsou vybrané a citované z rozhovorů s nimi, kde popisují často různé historky, které se jim v rámci životního stylu Zero Waste staly a popisují na nich různé těžkosti nebo naopak pozitiva spojená s tímto životním stylem. Zde tedy můžeme vidět často historky nebo útržky vět týkající se právě morálního rozporu, který mí informátoři prožívají:

„[...] chtěla jako jezdit někam, byla jsem třeba v Indonésii a já bych tam furt chtěla znova, a na takováhle místa, ale pak právě manžel pak říká no, ale jako to prostě není úplně není jako Zero Waste, takže v tomhle asi bych se mohla trochu zlepšit.“ (Eliška)

„Člověk jde do té Billy a říká si, ty jo jako vlastně mám chuť na tohle na rukolu, ale nechci si jí kupovat, když je v téhle debilní plastové krabičce a je únor a není to úplně přirozený.“ (Eva)

„Já si ráda dám vanu nebo se dlouho sprchuju v horký vodě, takže to taky není plně Zero Waste. No je takový to pohodlí, takže to teď teda moc neřeším, a asi bych měla.“ (Eliška)

„[...] nebo si člověk objedná pizzu, což je další potíž.“ (Eliška-naráží na obal, ve kterém bude pizza dovezena)

„Já jsem teď naložila malou, mám rodinu v Itálii a najeli jsme 3500 kilometrů za měsíc, protože jsme jeli do Itálie, tam jsme zastavili u Lago di Garda pak jsme byli v té Itálii, pak mi kamarádka volala, že jsou v Chorvatsku, jestli za nimi nepřijedeme, tak jsme jeli přes Padovu do Chorvatska, ještě jsme se stavili v jednom apartmánu v Rakousku, za měsíc 3500 kilometrů, jako spálila jsem toho hodně, ale zase jsou to zážitky. Člověk musí žít. Když se na tu přírodu ohlížíš zase v jiných směrech [...].“ (Sára)

„S cestováním to je takový oříšek, jakoby tady zase bojuju s tím konzumem, chci vidět něco, co vidím v televizi.“ (Jiří)

„Jakože pořád si nezvládnou čistit zuby kokosovým olejem se sodou nebo s něčím takovým. Já prostě potřebuju tu pěnu, a to že je to osvěžující, což jako se u tohohle neděje a taky, a to jsem zjistila nedávno, že šampuky mi hrozně vysušují hlavu. Takže teď jsem si nedávno koupila normální šampon v lahvi.“ (Viktorie-vypráví, jak vypadá v praxi její Zero Waste životní styl)

„Tam teda prodávají i bezobalově granule, ale ještě jsem tam nebyla pro granule. A já teda se bojím mu dát něco jiného, co nemám odzkoušeného, jí taky nic moc nechutná, takže 15 kilo to jistí.“ (Natálie-vypráví o bezobalových obchodech, které navštívila nebo je zná z doslechu)

Zde vidíme, že z výpovědí mých informátorů vyplývá, že největší morální rozpor prožívají ve spojení s cestováním, které je konkrétně v České Republice po dlouhých desetiletí, které jsme prožili s uzavřenými hranicemi, povolené a velmi oblíbené zejména u mladých lidí. Tato chuť cestovat do vzdálených destinací se však na druhé straně setkává s morální překážkou, která je postavená na ekologických přesvědčeních jednotlivců, kteří se snaží žít ekologicky a neprodukovat odpad ať už ten hmotný, tak i v podobě jedovatých plynů a chemikálií, které nesporně dopravní prostředky produkují a samozřejmě produkují je o dost více, pokud cestujeme tak daleko, jako například do již výše zmiňované Indonésie. Určitý balanc mezi konzumním způsobem života, který přináší nejrůznější lákadla, a to zejména pro mladé lidi, a mezi ekologickými snahami o zlepšení životního prostředí ve světě je typický pro mých sedm respondentů, se kterými jsem dělala rozhovory. Tato problematika by stála za to do budoucna více prozkoumat, protože se mi v rámci Zero Waste jeví jako velmi zajímavá a důležitá, a to hlavně z hlediska toho, z jakého důvodu tyto morální rozpory lidé zažívají, jak se s nimi vypořádávají a jak smýšlejí lidé, kteří tyto rozpory nemají.

Závěr:

V rámci ekologicky příznivého způsobu života proběhlo již mnoho výzkumů, které se zabývaly jak praktickými otázkami, tak i více teoretickými, jako je motivace nebo přínosy ekologického životního stylu. Právě na tyto teoretické otázky jsem se ve svém výzkumu zaměřila i já. Rozdílem oproti již provedeným výzkumům je fakt, že jsem se zaměřila výhradně na jeden konkrétní druh ekologicky příznivého životního stylu a tím je právě Zero Waste.

V první výzkumné otázce jsem si kladla za cíl zaměřit se na vnímání životního stylu Zero Waste mými informátory. Toto vnímání prostupovalo celými provedenými rozhovory a formovalo tak celé mé výsledné zjištění, které je popsáno v analytické části. Vnímání a variabilita vnímání Zero Waste byla patrná například v kategorii ‚úspora peněz‘, kde Zero Waste bylo vnímáno skrze finance různým způsobem. Pro určité informátory byly peníze jedním z hlavních motivů pro to, aby tímto životním stylem žili, pro jiné byla úspora peněz spíše jako bonus, který není až tak podstatný.

Druhá výzkumná otázka byla o něco specifitější a zabývala se přímo motivacemi mých informátorů k životnímu stylu Zero Waste. Tato otázka se zdála být spíše záležitostí vnitřního nastavení člověka a jeho hodnot nežli jistých vnějších důvodů. Motivace byly především komunikovány skrze strach o budoucnost lidstva na planetě, pramenily z jistého dědičného chování předávaného z generace na generaci nebo z přirozené podstaty a charakteru člověka. Vnější motivace jako úspora peněz nebo komunitní sdílení byly také často zmiňovány, avšak spíše v kontextu přínosů, kterým se věnuji ve třetí výzkumné otázce.

Třetí otázka se zabývala přínosy, které pro mé informátory má život v souladu s praktikami Zero Waste. Zde se objevily jak pozitivní, tak ale i negativní přínosy, které však byly v menšinové míře nežli ty pozitivní. Jako pozitivní přínos byla často komunikována radost, naplnění a dobrý pocit nebo také komunitní sdílení, úspora peněz a osvěta. Jako negativní zásadně vnímám morální rozpor, který mé informátory v určitých životních situacích sužuje.

Celý výzkum proběhl v rámci sedmi rozhovorů s informátory, které byly podpořeny také navštívením přednášek, pozorováním v domácnostech, ale i studiem odborné literatury na toto téma.

Právě takto vytvořená data jsem poté analyzovala pomocí tématické analýzy, díky které jsem byla schopná rozklíčovat deset kategorií, které nám představují ucelený obrázek Zero Waste životního stylu.

Všechny kategorie jsem zaštitila slovním spojením ‚Zero Waste jako...‘, protože i když jsem se snažila od sebe kategorie odlišit a zaškatulkovat dle výzkumných otázek, nepodařilo se mi to. Tento fakt však nepovažuji za chybu nebo selhání, spíše se mi toto konstatování zdá jako velmi zajímavé. Jednotlivé kategorie jsou vzájemně tak propojené, že často jedna by bez druhé nemohla existovat a zároveň každá z kategorií se nedá zaškatulkovat například čistě jako ‚motivace‘ nebo ‚přínos‘. Jedná se o aspekty, které jsem v rámci výzkumných otázek rozklíčovala, ale s přihlédnutím na individuální výpovědi informátorů nelze jejich význam přesně zařadit. Například kategorie ‚Úspora peněz‘ může být pro některé z mých informátorů motivace k tomu, aby životním stylem Zero Waste žili, ale pro jiné může být tento fakt čistě přínosem, na který nahlízejí jako na vedlejší efekt svého životního stylu. A takto je to i se všemi dalšími kategoriemi, které jsem v mém výzkumu rozklíčovala.

Některé mnou vytvořené kategorie jsou shodné s poznatky, které publikovala například Hana Librová, Bron Taylor nebo Kathryn Wheeler. Avšak některé jsou pro poznání v rámci ekologicky příznivého způsobu života novinkou jako například kategorie ‚morální rozpor‘. Tato kategorie se nevyskytuje v žádných mnou prostudovaných výzkumech, avšak v mém výzkumu životního stylu Zero Waste byla tato skutečnost velmi často zmiňována. Tato kategorie představuje určitý rozpor člověka, který sice má v sobě určité ekologické hodnoty, které rád ve svém životě praktikuje a zhmotňuje, naopak však často podléhá nebo je pokoušen moderními lákadly konzumní společnosti. Tento rozpor byl v rámci rozhovorů s mými informátory žijícími životním stylem Zero Waste poměrně často zdůrazňován, přestože jiní autoři tento aspekt ve svých výzkumech nezmiňují.

Pokud bych ve výzkumu pokračovala dále a chtěla bych rozvíjet již mnou nabyté vědění, zaměřila bych se na rozvinutí především spirituální a teologické stránky tohoto životního stylu. Chtěla bych tento aspekt více probádat a více komunikovat i s jinými informátory a dobrat se konkrétnějších odpovědí. Tento aspekt byl totiž v mém výzkumu největším oříškem, avšak jsem cítila v jeho komunikování velký potenciál a velkou důležitost, která by pro mě do dalších výzkumů byla klíčová. Dále by stálo za to rozvést celkově změnu myšlení neboli konverzi,

kterou si mí informátoři prošli a chtěla bych zmapovat tento určitý bod zlomu právě z hlediska toho, jak k němu došlo a co bylo spouštěčem.

Seznam použité literatury:

BAUDRILLARD, Jean. *The consumer society: myths and structures*. Přeložil Chris TURNER. London: SAGE, 2009. ISBN 9780761956921.

Bezobalu- O nás. *Bezobalu* [online]. 2019 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://bezobalu.org/o-nas/>

Etický kodex a Etické směrnice CASA, 2008.

FROMM, Erich. *Mít nebo být?*. Praha: Naše vojsko, 1992. ISBN 80-206-0181-3.

HAVLÍKOVÁ, J. Finanční odměna pro participanty výzkumu a její implikace pro výzkumný vztah. *Biograf*. 2004, č. 35, 37 odst. Dostupné na adrese <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=3508>

HECZKO, S. Světový étos podle Parlamentu světových náboženství. [online], 2005, cit. [16.04.2019], Dostupné z: http://avalon.wz.cz/Dusevni_rust/Etosparlament.htm

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2016. 4. vydání. ISBN 978-80-262-0982-9.

HREŠANOVÁ, E. Profesionalizace antropologie a etické instituce. *Biograf*. 2004, č. 35, 66 odst. Dostupné na adrese <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=3512>

JOHNSON, Bea. Two adults, two kids, zero waste | Bea Johnson | TEDxFoggyBottom. Youtube. [online], 2016, cit. [22.03.2019], Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=CSUmo-40pqA>

JOHNSON, Bea. *Zero Waste Home: Zero Waste Home: The Ultimate Guide to Simplifying Your Life by Reducing Your Waste*. INGRAM INTERNATIONAL, 2013. ISBN 1451697686.

KAUFMAN, J.C. *Chápající rozhovor*. Praha: SLON, 2010. ISBN 978-80-7419-033-9.

KELLER, Jan. *Sociologie a ekologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Základy sociologie. ISBN 80-85850-42-7.

KOHÁK, Erazim. *Zelená svatozář: kapitoly z ekologické etiky*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-63-x.

LIBROVÁ, Hana. *Ekologicky příznivé varianty života nerostou z jediného zdroje*. In Sociální studia G 39. Brno: Masarykova univerzita, Filosofická fakulta, 1997. s. 117-133. ISBN 80-210-1705-8.

LIBROVÁ, Hana. *Pestří a zelení: (kapitoly o dobrovolné skromnosti)*. Brno: Veronica, 1994. ISBN 80-85368-18-8.

LIBROVÁ, Hana. *Věrní a rozumní: kapitoly o ekologické zpozdilosti*. Ilustroval Bohdan LACINA, ilustroval Miloš SLÁMA. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8454-4.

LIBROVÁ, Hana. *Vlažní a váhaví: (kapitoly o ekologickém luxusu)*. Brno: Doplněk, 2003. Společensko-ekologická edice. ISBN 80-7239-149-6.

LOJDOVÁ, Kateřina. *Zvol si mou cestu!: edukační aktivity subkultury freeganů ve veřejném prostoru*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7478-1.

Mapa-Reduca. *Reduca* [online]. 2019 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://mapa.reduca.cz/>

ONDOK, Josef Petr. *Člověk a příroda: hledání etického vztahu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. Studium. ISBN 80-7192-239-0.

PELIKÁN V., SVOBODOVÁ R. *Laudato si': Přichází čas ekologické konverze?* In Sedmá generace. 2015. s. 5-8, 4 s. ISSN 1212-0499.

SOSNA D., BRUNCLÍKOVÁ L. *Odpad pohledem společenských věd: metodická příručka*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2015. ISBN 978-80-261-0472-8

STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce a Albert, 1999. Edice SCAN. ISBN 80-85834-60-X.

ŠMAJS, Josef, Ivan KLÍMA a Václav CÍLEK. *Tři hlasy: úvahy o povaze konfliktu kultury s přírodou*. Brno: Doplněk, 2010. Společensko-ekologická edice. ISBN 978-80-7239-252-0.

TAYLOR, Bron. *Dark Green Religion: Nature Spirituality and the Planetary Future*. London, England: University of California Press, 2010. ISBN 978-0520261006.

WHEELER, Kathryn. Moral economies of consumption. *Journal of Consumer Culture* [online]. 2017 [cit. 2019-03-22]. DOI: 10.1177/1469540517729007. ISSN 1469-5405. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1469540517729007>

Zero Waste International Alliance. *Zwia* [online]. 2015 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <http://zwia.org/standards/zw-definition/>

Teze bakalářské práce

Jméno studentky: Kristýna Nováková

Email: novakova.kristynka@email.cz, 14234171@fsv.cuni.cz

Předběžný název práce v jazyce práce: Spiritualita ekologických hnutí

Název práce v anglickém jazyce: Spirituality of ecological movements

Klíčová slova: Zero Waste, ekologické hnutí, odpad, spiritualita, životní styl, konzumní společnost, ekologicky příznivý způsob života, kvalitativní výzkum, současná česká společnost

Klíčová slova v anglickém jazyce: Zero Waste, ecological movement, waste, spirituality, lifestyle, consumer society, environmentally friendly way of life, qualitative research, contemporary Czech society

Akademický rok vypsání: 2017/2018

Jazyk práce: čeština

Typ práce: bakalářská

Ústav: Katedra sociologie

Vedoucí práce: Mgr. Barbora Spalová, Ph.D., b.spalova@gmail.com

Předpokládaný termín dokončení: 6. semestr 2018/2019

Téma výzkumu:

Bakalářská práce na téma Spiritualita ekologických hnutí bude mít za cíl nahlédnout do prostředí ekologicky laděných lidí, kteří se zabývají udržitelným životem a péčí o přírodu. V rámci této práce bych se chtěla v zásadě zaměřit na skupinu lidí, kteří se snaží žít bez odpadu. Tito lidé nazývají svou domácnost anglickým spojením Zero Waste Home, který do slovníku těchto lidí přinesla Béa Johnson, která tento směr začala nejvíce propagovat (Johnson, 2016).

Jako stěžejní téma, kterým se chci zabývat, jsou spirituální aspekty, které se promítají do života a přemýšlení lidí, kteří žijí bezodpadovým životem. Chtěla bych zjistit, jak tito lidé vnitřně vnímají tento fenomén, co jim tento životní styl přináší a proč se vůbec rozhodli v rámci tohoto stylu žít. Má práce bude zaměřena do hloubi respondentových motivací, které mohou

čišet z jeho určité spirituality, která ho k tomuto životnímu stylu motivuje, ale i ze spirituality, kterou mu zero waste přináší.

Ve své práci bych se také chtěla zabývat analýzou, jaké typy kolektivit hnutí přináší právě bezodpadový životní styl, respektive do jakých vstupuje. Budu analyzovat chování lidí, kteří tento životní styl praktikují a pomocí odpovídající literatury zhodnotit, jaké je propojení individuálních zero waste příběhů s ostatními. Zároveň bych si chtěla vytyčit a osvětlit pojmy, které budu ve své práci používat, jako jsou například termíny konzumerismus a skromnost. Tato polemika by měla tvořit úvod mé závěrečné práce.

Dosavadní poznatky/ teoretická rešerše:

Co se týče poznatků, které jsem na toto téma našla, tak zde mě nejvíce zaujaly knihy od Hany Librové, která se ve svých knihách zabývá právě ekologickým způsobem života u lidí v různé fázi jejich života. Snaží se zde tyto činnosti osvětlit, teoreticky ukotvit a analyzovat. V jejím výzkumu hrály velkou roli rozhovory, které byly prováděny v různých časových odstupech. Já sice nebudu rozhovory provádět v časových odstupech, i když by to mohlo být také zajímavé, ale chtěla bych stavět na metodologických technikách, které používala Hana Librová také, což jsou především hloubkové rozhovory s respondenty a zúčastněné pozorování v domácnostech respondentů. Její knihy mi tedy poskytnou určitou metodologickou oporu. (Librová, 1994)

Kateřina Lojdová se ve své studii dotýká subkultury freeganů a teoreticky zde rozebírá typy kolektivit tohoto hnutí. Tyto poznatky bych chtěla využít v rámci mé teoretické části závěrečné práce, i když nebudu zkoumat přímo subkulturu freeganů, tyto ekologicky a alternativně zaměřené skupiny lidí jsou si ve spoustě aspektů velmi podobné, takže se nebojím tuto teorii využít i u svého tématu. (Lojdová, 2014)

V rámci spirituality, kterou si s sebou ekologická hnutí nesou mi bude oporou studie od Brona Taylora, který zkoumal náboženské aspekty u ekologicky laděných lidí v americkém prostředí. (Taylor, 2010) Svými myšlenkami a zjištěními ohledně tohoto tématu mi bude průvodcem tímto tématem a budu s ní po čas mého výzkumu pracovat především, co se týče teoretické stránky závěrečné práce.

Tématickou oporou mi také bude studie v rámci obalového a bezobalového světa, kterou sepsal a utvořil Joshua Reno v americkém prostředí. Jeho poznatky o nakládání s

odpadem a o problematice přehlcení odpadu na americkém kontinentu jsou důležité pro tématické ukotvení mé závěrečné práce (Reno, 2016). Je totiž důležité, abych si těmito studiemi rozšířila obraz o problematice odpadu ve světě a lépe tak pochopila motivace lidí, kteří žijí zero waste stylem.

Po celém světě však vznikají i příručky a různé knihy o životním stylu zero waste, které nesmím v rámci mé práce opomenout. Je tomu například kniha od Bély Johnson, která je jakousi průkopnicí v tomto životním stylu, a která ve své knize popisuje, v čem tento životní styl spočívá a jak ho žije ona a tím dává náměty, jak tento životní styl pojmout (Johnson, 2016). Tyto tématické knihy mě velmi přibližují k podstatě tohoto zero waste stylu, což je pro mě velmi důležité, jestliže mám s respondenty vést rozhovory, měla bych být obeznámena s tím, co tento styl obnáší a co mohu očekávat.

Metodologie:

V rámci mé bakalářské práce mě budou zajímat především příběhy lidí, jejich konkrétní názory, životní příběhy a motivace, které mají v rámci jimi zvoleného životního stylu. Proto volím kvalitativní metodologii, o které jsem přesvědčená, že mi zajistí dostatek potřebných informací pro mou analýzu a pro mé závěry. Na rozdíl od kvantitativních metod jsou ty kvalitativní více konkrétní a více pronikají do dané problematiky, což je v rámci mého tématu stěžejní.

V rámci mých výzkumných otázek a vyhledané odborné literatury si určím osnovu polostrukturovaného rozhovoru, která bude zahrnovat stěžejní oblasti, které mě zajímají, ale zároveň bude tento typ rozhovoru umožňovat rozvedení rozhovoru nad rámec mé osnovy, což by pro můj výzkum mohlo být velmi přínosné. Hlubkový rozhovor jsem si ale vybrala ještě z jednoho důležitého důvodu a tím je, že dokáže navodit pocit důvěry mezi tazatelem a respondentem a tato důvěra pomáhá respondentovi se otevřít a sdělit nám i intimnější informace ze svého života.

Zároveň bych také chtěla zapojit metodu zúčastněného pozorování, které budu provádět v domácnostech lidí, kteří žijí v rámci životního stylu zero waste. Tato technika mi poslouží v rámci získání nových informací, které bych díky hlubkým rozhovorům nezískala a poskytne mi širší a detailnější obraz tohoto životního stylu se vším, co obnáší.

Respondenty budu získávat pomocí metody snow ball neboli sněhové koule. Tito respondenti by měli žít v rámci životního stylu Zero Waste tedy bez produkce odpadu, hlavně tedy toho plastového. Rozhovory a následné pozorování tedy bude probíhat s lidmi, kteří se k tomuto životnímu stylu hlásí.

Pro analýzu získaných dat jsem si zvolila metodu narativní analýzy, konkrétně tedy podle Labova a Waletzkyho. Tato metoda mi pomůže účinně a snadno roztřídit získaná data a utvořit ucelený obraz toho, jaké vnitřní motivace lidé pro svůj životní styl mají.

Výzkumné otázky:

Jaké motivace vedou člověka k životnímu stylu zero waste?

Jaké je hodnocení prožitků lidí, spojených s tímto životním stylem?

Jakou roli hraje spiritualita a religiozita v biografických vyprávěních lidí žijících stylem zero waste?

Reflexe:

Má bakalářská práce se pokusí popsat motivace a vnitřní prožitky lidí, kteří žijí ekologickým způsobem života, a to konkrétně bez odpadu. Zároveň v těchto motivacích a prožitcích bude hledat určité prvky religiozity a spirituality, které zde jako autor této závěrečné práce očekávám.

Literatura:

CONNETT, P. H. *The zero waste solution: untrashing the planet one community at a time*. White River Junction, Vermont: Chelsea Green Publishing, c2013.

HÁJEK, M., HAVLÍK, M., NEKVAPIL, J. Narativní analýza v sociologickém výzkumu: přístupy a jednotlivý rámeček. *Sociologický časopis* 48(2): 199–223, 2012.

JOHNSON, Běa. *Domácnost bez odpadu: jak si zásadně zjednodušit život snížením produkce odpadu*. Přeložil Viktor JUREK. Praha: PeopleComm, 2016. ISBN 978-80-87917-33-6.

KAUFMANN, Jean-Claude. *Chápající rozhovor*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-033-9

LIBROVÁ, Hana. *Pestří a zelení: (kapitoly o dobrovolné skromnosti.)*. Brno: Veronica, 1994. ISBN 80-85368-18-8.

LIBROVÁ, Hana. *Věrní a rozumní: kapitoly o ekologické zpozdilosti*. Ilustroval Bohdan LACINA, ilustroval Miloš SLÁMA. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8454-4.

LIBROVÁ, Hana. *Vlažní a váhaví: (kapitoly o ekologickém luxusu)*. Brno: Doplněk, 2003. Společensko-ekologická edice. ISBN 80-7239-149-6.

LOJDOVÁ, Kateřina. *Zvol si mou cestu!: edukační aktivity subkultury freeganů ve veřejném prostoru*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7478-1.

RENO, Joshua O. *Waste Away*. University of California Press, 2016. ISBN 9780520288942.

TAYLOR, Bron. *Dark Green Religion: Nature Spirituality and the Planetary Future*. London, England: University of California Press, 2010. ISBN 978-0520261006.

Přílohy:

Příloha č. 1: Originální znění citátu (text):

“Zero Waste is a goal that is ethical, economical, efficient and visionary, to guide people in changing their lifestyles and practices to emulate sustainable natural cycles, where all discarded materials are designed to become resources for others to use. Implementing Zero Waste will eliminate all discharges to land, water or air that are a threat to planetary, human, animal or plant health.” (Zero Waste International Alliance [online]. 2015)

Příloha č. 2: Originální znění facebookového příspěvku (obrázek):

Kristýna Nováková

13. února

Ahoj všichni, jsem studentka sociologie na UK a píší bakalářskou práci na téma Zero Waste. Sama jsem zastáncem tohoto životního stylu již dva roky. Součástí mé práce jsou také rozhovory s lidmi, kteří tak žijí. Prosím prosím, je zde někdo z Prahy, kdo by měl zájem se mnou krátký rozhovor provést? Jednalo by se o přátelský rozhovor zhruba na půl až třičtvrtě hodinky v nějaké pěkné kavárničce. Samozřejmě na kafičko zvu. 😊 Kdybyste kdokoliv měl zájem se se mnou sejít nebo popovídat online, tak se ozvěte do komentářů nebo do zpráv. Budu se moc těšit na setkání. 😊
Hezký den.